

**ΕΘΝΙΚΟ & ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ**

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών

**ΠΜΣ Εφαρμοσμένη Διαχείριση Κινδύνων
με κατεύθυνση
«Εσωτερικός Έλεγχος»**

Ο εσωτερικός έλεγχος και οι αρχές ESG στον τραπεζικό κλάδο

Ευστάθιος Ευθυμίου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ESG	5
1.1 Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις.....	6
1.1.1 Εσωτερικός έλεγχος.....	6
1.1.2 Κριτήρια ESG.....	13
1.2 Τα κριτήρια ESG και η σημασία τους στον τραπεζικό κλάδο	19
1.3 Ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στην προώθηση των αρχών ESG.....	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	36
3.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα	36
3.2 Ερευνητική μέθοδος	36
3.3 Δείγμα	37
3.4 Δεοντολογία της έρευνας	38
3.5 Διαδικασία της έρευνας.....	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	41
4.1 Αποτελέσματα περιγραφικής στατιστικής	41
4.2 Αποτελέσματα επαγωγικής στατιστικής.....	44
4.3 Αποτελέσματα παλινδρόμησης	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	55
5.1 Συμπεράσματα της έρευνας	55
5.2 Πρακτικές επιπτώσεις της έρευνας	59

5.3 Περιορισμοί και προτάσεις μελλοντικής ερευνητικής κατεύθυνσης.....	62
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	63
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	73

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ολοένα και αυξανόμενη σημασία της βιωσιμότητας οδηγεί τις επιχειρήσεις να αναλάβουν πρωτοβουλίες βιώσιμων πρακτικών σε επίπεδο βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης διαμέσου της χρηστής διακυβέρνησης, κοινωνικής ευημερίας και προστασίας του περιβάλλοντος. Αυτές οι διαστάσεις συνιστούν τα κριτήρια ESG, ως σημαντικοί παράγοντες που αντανakλούν την ικανότητα των επιχειρήσεων να παράγουν αξία, την πρακτική υιοθέτηση της βιωσιμότητας στη λειτουργία τους, την προσαρμοστικότητα και οργανωσιακή τους ανθεκτικότητα.

Το ακρωνύμιο ESG βρίσκεται στο επίκεντρο του παγκόσμιου διαλόγου για την εταιρική διακυβέρνηση, τη διαχείριση και τις επενδύσεις. Τα αρχικά του ESG αντιστοιχούν στους όρους Περιβάλλον (Environment), Κοινωνία (Social) και Διακυβέρνηση (Governance). Επινοήθηκε για να περιγράψει ένα σύνολο θεμάτων που πρέπει να ενσωματωθούν σε βελτιωμένη χρηματοοικονομική ή επενδυτική ανάλυση και σχετίζεται με έννοιες που αφορούν τη διαχείριση κινδύνου, αντιμετωπίζεται ως συνώνυμο ή υποσύνολο της ΕΚΕ ή της βιωσιμότητας και χαρακτηρίζεται ως προτίμηση ή δραστηριότητα.

Ιδίως τα τραπεζικά ιδρύματα καλούνται να αντιμετωπίσουν σημαντικούς κινδύνους, που με τη σειρά τους μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά το οικονομικό σύστημα. Ο εσωτερικός έλεγχος θεωρείται ότι μπορεί να ενισχύσει την ικανότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων να προσαρμοστούν στις αλλαγές του περιβάλλοντος, να εφαρμόσουν πρωτοβουλίες βιωσιμότητας, να διαχειριστούν τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν, αλλά και να τις συμβουλέψει ως προς την ενίσχυση της ευρωστίας τους και την υποβολή εκθέσεων ESG.

Πιο συγκεκριμένα, ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να συμβάλει στην καλύτερη διαχείριση κινδύνων, στην ενίσχυση της οργανωσιακής ευρωστίας, στην ευθυγράμμιση των τραπεζικών λειτουργιών με τις κανονιστικές και ρυθμιστικές απαιτήσεις. Συνολικά, ο εσωτερικός έλεγχος επιτελεί έναν διπλό ρόλο: διασφάλισης και συμβουλευτικής.

Ωστόσο, απαραίτητη κρίνεται η ύπαρξη επαρκούς αριθμού εσωτερικών ελεγκτών, υψηλού επιπέδου γνώσεων, ικανοτήτων, επαγγελματισμού και ανεξαρτησίας από μέρους τους. Επιπλέον, δεν είναι ακόμη γνωστό κατά πόσο τα τραπεζικά ιδρύματα στην ελληνική οικονομία έχουν ενσωματώσει τις αρχές ESG στη λειτουργία τους και κατά πόσο ο εσωτερικός έλεγχος πράγματι επιτελεί τον ρόλο του, βοηθώντας τις τράπεζες να κατευθυνθούν προς την οργανωσιακή ανθεκτικότητα και βιωσιμότητα. Συνεπώς, κρίνεται ιδιαίτερα ενδιαφέρον να μελετηθεί η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στον τραπεζικό κλάδο στη βάση των αρχών ESG, κάτι που αποτελεί σκοπό αυτής της εργασίας.

Η παρούσα έρευνα αποτελείται συνολικά από πέντε κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο συνιστά το θεωρητικό μέρος αυτής της εργασίας, όπου αναπτύσσονται αρχικά οι κύριες έννοιες που πραγματεύονται σε αυτήν την έρευνα (εσωτερικός έλεγχος, ESG) και η σχέση μεταξύ τους, με ιδιαίτερη εστίαση στον τραπεζικό κλάδο. Το δεύτερο κεφάλαιο συνιστά τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, όπου παρουσιάζονται ευρήματα προηγούμενων σχετικών μελετών. Η μέθοδος και η διαδικασία που ακολουθήθηκε για τη διεξαγωγή της έρευνας, καθώς και το δείγμα, παρουσιάζονται στο τρίτο κεφάλαιο, ενώ τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης στο τέταρτο. Στο πέμπτο κεφάλαιο αρχικά συνοψίζονται τα κύρια ευρήματα αυτής της έρευνας, σε αντιπαραβολή και με τα όσα αναφέρθηκαν στο θεωρητικό μέρος αυτής της εργασίας και τα ευρήματα προηγούμενων ερευνών. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι πρακτικές επιπτώσεις της διεξαγωγής αυτής της έρευνας. Τέλος, προσδιορίζονται οι περιορισμοί που άπτονται της διεξαγωγής αυτής της μελέτης και στη βάση αυτών διατυπώνονται προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ESG

1.1 Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις

1.1.1 Εσωτερικός έλεγχος

Αρχικά, ο εσωτερικός έλεγχος είναι ιδιαίτερα σημαντικός στην ακρίβεια, σαφήνεια και αντικειμενικότητα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, υπό το ευρύτερο πλαίσιο της λογιστικής εποπτείας. Αυτό οφείλεται στο ότι η διαδικασία δημοσίευσης των ετήσιων οικονομικών αποτελεσμάτων και εκθέσεων επηρεάζει ένα πλήρες φάσμα απαιτήσεων και προϋποθέσεων σχετικά με τη λογιστική και χρηματοοικονομική κατάσταση, καθώς και τη διαδικασία αποκάλυψης / δημοσίευσης δεδομένων του οργανισμού, στην οποία εμπίπτει και η ηθική επιταγή για μη απόκρυψη στοιχείων (Koleva et al., 2015). Ωστόσο, ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου δεν περιορίζεται σε αυτή τη λειτουργία.

Σύμφωνα με τους Βασιλείου και συν. (2017, σελ. 34), «ο εσωτερικός έλεγχος είναι μία ανεξάρτητη, αντικειμενική, διαβεβαιωτική και συμβουλευτική δραστηριότητα, η οποία προσθέτει αξία και βελτιώνει τις εταιρικές δραστηριότητες και λειτουργίες. Υποστηρίζει τον οργανισμό στην επίτευξη των στόχων του, χρησιμοποιώντας συστηματική και πειθαρχημένη προσέγγιση, με σκοπό την αξιολόγηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας διαχείρισης των κινδύνων, των δικλίδων και των διαδικασιών διακυβέρνησης».

Παρομοίως και άλλοι μελετητές (Mihret & Yismaw, 2007; Holt, 2012; Jurlea & Mocanu, 2016) αναφέρουν πως ο εσωτερικός έλεγχος είναι μία ανεξάρτητη και αντικειμενική δραστηριότητα που διασφαλίζει τον έλεγχο των επιχειρησιακών λειτουργιών (ρόλος διασφάλισης), αλλά και που καθοδηγεί και συμβουλεύει τη διοίκηση για τη βελτίωση των οργανωσιακών λειτουργιών (ρόλος συμβουλευτικός), με απώτερο στόχο την προσθήκη αξίας. Αυτό με τη σειρά του οδηγεί στην επίτευξη των στόχων του οργανισμού κυρίως διαμέσου της αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας των επιχειρησιακών λειτουργιών, αλλά και των κινδύνων τους οποίους

σήμερα οι οργανισμοί καλούνται να αντιμετωπίσουν (Pantelidis et al., 2011). Με αναφορά στα τραπεζικά ιδρύματα, επισημαίνεται η σημασία του εσωτερικού ελέγχου για την αξιολόγηση και διαχείριση των κινδύνων (Mihret & Yismaw, 2007; Barclay Simpson, 2017) και την προστασία των περιουσιακών τους στοιχείων από τυχόν κινδύνους ή απάτες (Pantelidis et al., 2011; Barclay Simpson, 2017). Οι Keclíková και Briš (2011) επίσης έχουν επισημάνει τον σημαντικό ρόλο του εσωτερικού ελέγχου στη διαχείριση κινδύνων και τη λήψη αποφάσεων, διαμέσου των αξιόπιστων πληροφοριών του με πληρότητα, σαφήνεια και αντικειμενικότητα.

Επομένως, γίνεται αντιληπτό πως, ο εσωτερικός έλεγχος σήμερα δεν αφορά μόνο στην αξιολόγηση των χρηματοοικονομικών δεδομένων και στην ορθή αποτύπωση των οικονομικών καταστάσεων ενός οργανισμού, αλλά και στην αξιολόγηση του συνόλου του συστήματος ελέγχου (Pantelidis et al., 2011; Drogalas et al., 2012; Siouziou, Toudas & Menexiadis, 2017). Αυτό αφορά ακόμα το επίπεδο συμμόρφωσης των επιχειρησιακών λειτουργιών με κανόνες και πρότυπα, την αξιοποίηση των πόρων του οργανισμού, αλλά και την επίτευξη των στόχων στη βάση της διοίκησης του οργανισμού (Pantelidis et al., 2011; Drogalas et al., 2012). Έχει επίσης επισημανθεί και η σημαντικότητα του εσωτερικού ελέγχου στη διακυβέρνηση των οργανισμών (Mihret & Yismaw, 2007; Pantelidis et al., 2011; Drogalas et al., 2012; Ghaffar, 2020).

Ο εσωτερικός έλεγχος είναι απαραίτητος μετά τα οικονομικά σκάνδαλα σε παγκόσμιο επίπεδο και τις πτωχεύσεις χρηματοπιστωτικών οργανισμών, το κύμα συγχωνεύσεων και εξαγορών των τραπεζικών ιδρυμάτων, την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, οδηγώντας στην ανάγκη για περισσότερο αποτελεσματική παρακολούθηση των εταιρειών που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του χρηματοπιστωτικού τομέα (Suleiman & Dandago, 2014; Chambers & Odar, 2015; Siouziou et al., 2017). Οι Βασιλείου και συν. (2017) επίσης αναφέρουν πως, οι κίνδυνοι που απορρέουν από τις εταιρικές δραστηριότητες, ο υψηλός όγκος συναλλαγών, η δραστηριοποίηση των οργανισμών και εκτός συνόρων σε ένα έντονα ανταγωνιστικό και περίπλοκο

παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, η λήψη αποφάσεων εντός αυτού του περιβάλλοντος ακόμα και υπό συνθήκες αβεβαιότητας, μαζί με τη διασφάλιση της ορθής λειτουργίας των οργανισμών σε επίπεδο καθημερινών δραστηριοτήτων, αποτελούν λόγους για τους οποίους ο εσωτερικός έλεγχος καθίσταται ιδιαίτερα σημαντικός.

Πιο αναλυτικά, έχει υποστηριχθεί πως ο εσωτερικός έλεγχος πρέπει να είναι είτε συμπληρωματικός είτε μηχανισμός υποκατάστασης, αλλά και να ευθυγραμμίζεται με άλλους μηχανισμούς διαχείρισης κινδύνων και διακυβέρνησης (Goodwin-Stewart & Kent, 2006), ιδίως υπό το πρίσμα της αυξανόμενης πολυπλοκότητας των αλληλένδετων οικονομιών και των συνεπακόλουθων κινδύνων (Fraser & Henry, 2007), αλλά και της αύξησης της πολυπλοκότητας της δομής, οργάνωσης και του τρόπου λειτουργίας των οργανισμών (Carcello, Hermanson & Raghunandan, 2005; Fraser & Henry, 2007). Περαιτέρω, οι εξαγορές / συγχωνεύσεις αυξάνουν το επίπεδο και τον αριθμό κινδύνων με τους οποίους έρχεται αντιμέτωπος ένας τραπεζικός οργανισμός και σε αυτό το πλαίσιο έχει βρεθεί η θετική επίπτωση του εσωτερικού ελέγχου στην απρόσκοπτη λειτουργία του πριν και μετά την εν λόγω διαδικασία (Siouziou et al., 2017). Επίσης, συνδυαστικά οι εξελίξεις στον τομέα της τεχνολογίας, τα οικονομικά εγκλήματα, η επιτάχυνση της παγκοσμιοποίησης, η αύξηση του ανταγωνισμού και το κύμα εξαγορών και συγχωνεύσεων έχουν αυξήσει τη σημασία του εσωτερικού ελέγχου στο επίπεδο ιδίως της εταιρικής διακυβέρνησης (Drogalas et al., 2012).

Η σημασία του ελέγχου στην άσκηση διακυβέρνησης των τραπεζών είναι ακόμα μεγαλύτερη, λόγω της ασύμμετρης πληροφόρησης μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών και συγκεκριμένα των μετόχων και θεσμικών επενδυτών και των εκτελεστικών και ανεξάρτητων διευθυντών (Goodwin-Stewart & Kent, 2006). Δεδομένου ότι οι ανεξάρτητοι διευθυντές δεν διαθέτουν καθημερινή επιχειρηματική συμμετοχή, ενδέχεται να μην έχουν αρκετές πληροφορίες. Επιπλέον, μπορεί να ανησυχούν για την προσωπική τους έκθεση εάν η διοίκηση διαπράξει απάτη ή κάποιο άλλο σκάνδαλο που σχετίζεται με τον οργανισμό (Knechel & Willekens 2006).

Ένα ακόμη σημείο που έχει επισημανθεί ιδίως για τους τραπεζικούς οργανισμούς είναι η σημασία του εσωτερικού ελέγχου υπό το πρίσμα της συμβολής των τραπεζών στην οικονομική ανάπτυξη μίας χώρας, σύμφωνα με τα όσα ισχυρίζονται οι Koleva et al. (2015). Μέσω του εσωτερικού ελέγχου εξετάζεται συνολικά η απόδοση των τραπεζικών ιδρυμάτων, εντοπίζονται τυχόν κίνδυνοι και προτείνονται τρόποι διαχείρισης αυτών, παρακολουθείται η πρόοδος στην επίτευξη πολιτικών και σχεδίων, παρέχονται πληροφορίες και συστάσεις που σχετίζονται με τον στρατηγικό προσανατολισμό των τραπεζικών οργανισμών, παρέχονται προειδοποιήσεις για τυχόν αποκλίσεις από πρότυπα και κανόνες και κατ' επέκταση συμβουλές διόρθωσης στοχοθεσίας και ενεργειών όπου και αν αυτό κριθεί απαραίτητο. Τα ανωτέρω διασφαλίζουν τη φερεγγυότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων, αλλά και την απρόσκοπτη και εύρυθμη λειτουργία τους στο ευρύτερο πλαίσιο της οικονομίας μίας χώρας.

Τέλος, σημαντικός κρίνεται και ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στο ευρύτερο πλαίσιο της ψηφιοποίησης που έχει επηρεάσει τον τραπεζικό κλάδο. Λαμβάνοντας υπόψη τη διαταραχή που επιφέρει ο ψηφιακός μετασχηματισμός στις επιχειρηματικές λειτουργίες και στα επιχειρηματικά μοντέλα, ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να αναπτύξει μια μεγάλη κατανόηση των στρατηγικών, επιχειρησιακών, αναφορών και στόχων συμμόρφωσης πίσω από τις επενδύσεις πληροφορικής της εταιρείας και μπορεί να εφαρμόσει αυτήν την κατανόηση για να οδηγήσει τις αξιολογήσεις κινδύνου πληροφορικής, τα σχέδια ελέγχου και τις κατανομές πόρων. Ευθυγραμμίζοντας τη δική του αποστολή, όραμα και λειτουργικές στρατηγικές με τις προσδοκίες των βασικών ενδιαφερομένων μερών, συνδέοντας τις δραστηριότητές του με τους σημαντικότερους κινδύνους με τη συνολική επιχειρηματική ατζέντα και ενισχύοντας τις υπάρχουσες διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου μέσω της χρήσης αναλυτικών στοιχείων δεδομένων και άλλων προηγμένων λύσεων, ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να προχωρήσει πέρα από την παραδοσιακή εκ των υστέρων στάση διασφάλισης και να αναλάβει έναν πιο ενεργό ρόλο, που να διευκολύνει τις επιχειρήσεις, τοποθετώντας τον εαυτό του ως

αξιόπιστο σύμβουλο σε θέματα τεχνολογίας και ωφελώντας τα σημερινά πρωτοφανή επίπεδα επενδύσεων στον τομέα της πληροφορικής (PricewaterhouseCoopers, 2017).

Εκείνο, όμως, που θα πρέπει να σημειωθεί είναι πως προκειμένου ο εσωτερικός έλεγχος να είναι αποτελεσματικός και να μπορέσει να εκπληρώσει τον πολλαπλό του ρόλο σε επίπεδο διασφάλισης και συμβουλευτικής, απαιτείται η ύπαρξη συγκεκριμένων προϋποθέσεων. Αρκετοί μελετητές έχουν ασχοληθεί με τους παράγοντες εκείνους που είναι προσδιοριστικοί της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου.

Επί παραδείγματι, οι Βασιλείου και συν. (2017) επισημαίνουν την ανεξαρτησία και την ύπαρξη ενός υψηλού επιπέδου επαγγελματισμού από μέρους των εσωτερικών ελεγκτών, την προσήλωση στους στόχους του οργανισμού, αλλά και την εξειδίκευση στις δικλίδες ασφαλείας. Οι Arena και Azzone (2009) τονίζουν τη σημασία των δραστηριοτήτων εσωτερικού ελέγχου, τη σχέση του τμήματος εσωτερικού ελέγχου με άλλα τμήματα του οργανισμού, την επάρκεια των ατόμων που στελεχώνουν το τμήμα εσωτερικού ελέγχου, καθώς και τη συμμετοχή της Επιτροπής Ελέγχου στις δραστηριότητες εσωτερικών ελεγκτών. Η επάρκεια πόρων, οικονομικών και ανθρώπινων, έχει αναφερθεί και από τους Jorge και Costa (2009). Έκθεση της PriceWaterhouseCoopers (2015) επισημαίνει τη συμμετοχή σε συναντήσεις βασικών ενδιαφερομένων για συζήτηση οργανωτικών αλλαγών και πρωτοβουλιών, την αξιοποίηση της ανάλυσης δεδομένων για τον εντοπισμό ακραίων τιμών και τάσεων κινδύνου, τη μεγαλύτερη ευθυγράμμιση με τη διαχείριση κινδύνου, αλλά και τη συχνή αναθεώρηση της συνολικής διαδικασίας αξιολόγησης κινδύνου.

Επιπλέον, το υψηλό επίπεδο αυτονομίας και σιωπηρής γνώσης έχει βρεθεί πως συνεισφέρει στην προορατικότητα των εσωτερικών ελεγκτών που με τη σειρά της είναι αναγκαία για την επίτευξη ποιοτικών αποτελεσμάτων ελέγχου σε πολύπλοκα και δυναμικά περιβάλλοντα υπό το στοιχείο της αβεβαιότητας (Peecher, Ricci & Zhou,

2022). Το επίπεδο αυτονομίας, αλλά και οι γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες των εσωτερικών ελεγκτών έχουν αναφερθεί από αρκετούς μελετητές ως προσδιοριστικοί παράγοντες του αποτελεσματικού εσωτερικού ελέγχου (Rosdini et al., 2019; Rahayu, Yudi & Rahayu, 2020). Άλλοι παράγοντες που έχουν αναφερθεί στη διεθνή βιβλιογραφία είναι ο σαφής προσδιορισμός των ευθυνών, των ρόλων και των αρμοδιοτήτων των εσωτερικών ελεγκτών (Akudugu, 2012), η συνεχής επαγγελματική τους ανάπτυξη (Türetken, Jethefer & Ozkan, 2020), καθώς και η υποστήριξη από τη διοίκηση (Cohen & Sayag, 2010).

Εκτός των ανωτέρω, λαμβάνοντας υπόψη ότι ο εσωτερικός έλεγχος θα πρέπει να ανταποκριθεί σε ένα ευρύτερο σύνολο προσδοκιών, παρέχοντας διασφάλιση αλλά και συμβουλευτική, με ιδιαίτερη εστίαση στην πρόβλεψη και διαχείριση κινδύνων, έκθεση της Deloitte (2019) εστιάζει στη σημασία της υιοθέτησης ευέλικτων μεθοδολογιών, γνωστό ως πλαίσιο agile του εσωτερικού ελέγχου. Η agile νοοτροπία θα επιτρέψει στον εσωτερικό έλεγχο να επικεντρωθεί στις ανάγκες των ενδιαφερομένων, να επιταχύνει τους κύκλους ελέγχου, να οδηγήσει σε έγκαιρες γνώσεις, να μειώσει τη σπατάλη σε επίπεδο προσπάθειας, να προσδιορίσει εκ των προτέρων την αξία που θα παραδοθεί από έναν έλεγχο ή ένα έργο, να δώσει προτεραιότητα σε ελέγχους και έργα με βάση τόσο τη σημασία και τον επείγοντα χαρακτήρα όσο και την ετοιμότητα να αναλάβει το έργο, με απώτερο στόχο όχι στην τεκμηρίωση της εργασίας αλλά στην παροχή πληροφοριών. Σύμφωνα με τους Wolters Kluwer (2021) ο ευέλικτος εσωτερικός έλεγχος μπορεί να βοηθήσει τις ομάδες εσωτερικού ελέγχου να διεξάγουν πιο αποτελεσματικούς ελέγχους με την ευελιξία να ανταποκρίνονται στις τρέχουσες επιχειρηματικές ανάγκες. Μία ευέλικτη μεθοδολογία ελέγχου περιλαμβάνει τη δημιουργία ενός πιο ευέλικτου σχεδίου ελέγχου, σε αντίθεση με τον τρόπο με τον οποίο οι ομάδες ελέγχου συνήθως τηρούν ένα ετήσιο ή και πολυετές σχέδιο. Η εφαρμογή μιας μεθοδολογίας ελέγχου μπορεί στη συνέχεια να βελτιώσει τη διακυβέρνηση, καθώς οι ομάδες ελέγχου μπορούν να προσαρμόσουν την επίβλεψη

τους σε πιο πρόσφατους, σχετικούς κινδύνους, αντί να επικεντρώνονται σε προηγούμενα προβλήματα.

Επί της ουσίας, η μέθοδος agile έχει ως στόχο να μετασχηματίσει τη νοοτροπία και τις διαδικασίες των εσωτερικών ελεγκτών επιδιώκοντας (Deloitte, 2017): α) σαφέστερα αποτελέσματα, καθώς στοχεύει επιβεβαίωση ή στην απόρριψη μιας υπόθεσης ή στην υποστήριξη μιας άποψης (αλλαγή νοοτροπίας). Με αυτόν τον τρόπο, ο έλεγχος ή το έργο στοχεύει ένα αποτέλεσμα, το οποίο καθοδηγεί την επιτόπια εργασία και την υποβολή εκθέσεων (μετατόπιση διαδικασίας), β) αυξημένη δέσμευση, δεδομένου ότι διατηρώντας την αντικειμενικότητα, οι εσωτερικοί ελεγκτές (σε συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη) δίνουν προτεραιότητα σε τομείς, ζητήματα και κινδύνους (αλλαγή νοοτροπίας). Αυτό τους βοηθά να εντοπίσουν τους απαραίτητους πόρους και να εστιάσουν την εργασία τους σε παράγοντες που καθορίζουν την απόδοση και την αξία της επιχείρησης (μετατόπιση διαδικασίας), γ) βελτιωμένη τεκμηρίωση, καθώς τα ευέλικτα πλαίσια εσωτερικού ελέγχου μπορούν να παρέχουν πιο συνοπτικές, πιο επίκαιρες αναφορές με λιγότερες λέξεις και περισσότερα οπτικά στοιχεία (μετατόπιση διαδικασίας).

Ένας τελευταίος παράγοντας που θα πρέπει να επισημανθεί είναι η ενσωμάτωση και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών. Η ψηφιακή πρόοδος (π.χ. cloud computing, η αυτοματοποίηση και η τεχνητή νοημοσύνη) έχουν μετασχηματίσει τον τρόπο που οι εταιρείες δραστηριοποιούνται, δημιουργώντας ένα νέο τοπίο εσωτερικών ελέγχων και διαχείρισης κινδύνου. Οι ψηφιακές πλατφόρμες μεγάλης κλίμακας αλλάζουν τις επιχειρηματικές διαδικασίες και αυτές οι εξελίξεις μετατοπίζουν τα σημεία ελέγχου μεταξύ των οργανισμών και απαιτούν πιο ενεργητικές προσεγγίσεις από τους εσωτερικούς ελεγκτές. Οι ψηφιακές τεχνολογίες όπως η ρομποτική αυτοματοποίηση διεργασιών και η προηγμένη ανάλυση βοηθούν επίσης τον εσωτερικό έλεγχο να βελτιώσει την απόδοσή του. Επιτρέπουν στους εσωτερικούς ελεγκτές να ελέγχουν ένα μεγάλο σύνολο συναλλαγών, να εστιάσουν στα καθήκοντα που απαιτούν ανθρώπινη

κρίση, εμβαθύνοντας τη διορατικότητα, να παρέχουν καλύτερες συμβουλές για τις επιχειρηματικές διαδικασίες καθώς και βελτιωμένο έλεγχο, ενώ τέλος μπορούν να οδηγήσουν σε σημαντική εξοικονόμηση κόστους και χρόνου (Tapstry Networks, 2017).

1.1.2 Κριτήρια ESG

Η εξέταση της εταιρικής διακυβέρνησης και των σχέσεων των εταιρειών με τα ενδιαφερόμενα μέρη, τις κοινότητες, το περιβάλλον και την κοινωνία υφίσταται ήδη εδώ και δύο αιώνες. Τον 19ο αιώνα, οι εταιρείες πρόσφεραν μια σειρά από οφέλη για τους εργαζόμενους και τις κοινότητες όπου δραστηριοποιούνταν. Αυτές συχνά έπαιρναν τη μορφή φιλανθρωπικών δωρεών - και μερικές φορές άμεσης παροχής κοινωνικών υπηρεσιών - από ιδιοκτήτες και διαχειριστές εταιρειών. Οι εταιρείες παρείχαν ιατρικές κλινικές, εγκαταστάσεις κολύμβησης, μεσημεριανά γεύματα, διαμοιρασμό κερδών, εγκαταστάσεις αναψυχής και άλλα οφέλη (Morrison, 2021).

Ήδη από την ίδρυσή του το 1945 ο ΟΗΕ έχει αναπτύξει και υποστηρίζει μια σειρά από πρωτοβουλίες που σχετίζονται με την παγκόσμια οικονομία, την ανάπτυξη, το περιβάλλον, τα ανθρώπινα δικαιώματα και συναφή ζητήματα που επηρεάζουν τις επιχειρήσεις και τις αγορές (Pollman, 2022). Ενώ ο όρος «επιχειρηματική ηθική» δεν άρχισε να γίνεται δημοφιλής μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1970, αρκετοί μελετητές και όχι μόνο εστίαζαν στις ευθύνες μιας επιχείρησης και τον τρόπο με τον οποίο οι διευθυντές της πρέπει να εκπληρώσουν τις ευθύνες τους (Morrison, 2021).

Οδεύοντας προς τον 20ο αιώνα, η ιδέα ότι οι επιτυχημένοι επιχειρηματίες είχαν ηθική ευθύνη να δωρίσουν μερικά από τα κέρδη τους σε φιλανθρωπικές οργανώσεις εκπαίδευσης και κοινωνικής πρόνοιας έλαβε μια σύγχρονη, συστηματική ανάγκη, υπό το ευρύτερο πρίσμα της κοινωνικά αποδιοργανωτικής φύσης του καπιταλισμού και της αναγκαστικά άνιση κατανομής των υλικών ανταμοιβών του. Κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα έλαβε χώρα μία σημαντική αλλαγή, καθώς υποστηρίχθηκε ότι τα ηθικά ζητήματα δεν είναι απλώς θέμα ατομικής συνείδησης αλλά αποτελούν συλλογική

προτεραιότητα. Οι μελετητές άρχισαν να αντιμετωπίζουν όλο και περισσότερο την ηθική μέσα από ένα «κοινωνικό» πλαίσιο και έδωσαν έμφαση στις αλληλεπιδράσεις μεταξύ ιδρυμάτων και ομάδων αντί να βασίζονται στις αποφάσεις και τις ευθύνες των ατόμων (Morrison, 2021).

Έτσι, στα μέσα του 20ου αιώνα δημιουργήθηκε ο όρος «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη», ενώ συνέχισε παράλληλα η συζήτηση και η ενασχόληση με διάφορα ερωτήματα που σχετίζονται με τον κοινωνικό ρόλο των εταιρειών, τα καθήκοντα των εταιρικών διευθυντών και τις εξωτερικές επιδράσεις και τις επιπτώσεις στους ενδιαφερόμενους. Σε μια ομιλία στο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ του Νταβός το 1999 ο Anan πρότεινε ένα «Παγκόσμιο Σύμφωνο», προτρέποντας άμεσα τους ηγέτες των επιχειρήσεων να ενταχθούν στον ΟΗΕ για την προώθηση αρχών που θα παρείχαν τη βάση για μια βιώσιμη παγκόσμια οικονομία. Το κύμα της παγκοσμιοποίησης στο τέλος του 20ου αιώνα συνοδεύτηκε από κενά στη διαμόρφωση παγκόσμιων κανόνων σχετικά με τα εργασιακά πρότυπα, τα ανθρώπινα δικαιώματα και την προστασία του περιβάλλοντος, τροφοδοτώντας με τη σειρά του φόβους ότι μια αντίδραση κατά της παγκοσμιοποίησης μπορεί να αυξηθεί (Pollman, 2022). Ως αποτέλεσμα το 2004 ο όρος «ESG» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά σε μια έκθεση που δημοσιεύτηκε από το Παγκόσμιο Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών και έκτοτε υπήρξε σημαντικό ενδιαφέρον για την ιδέα. Το Παγκόσμιο Σύμφωνο, σε μια έκθεση παρακολούθησης το επόμενο έτος, περιέγραψε την εμφάνιση των εταιρικών πολιτικών της ESG ως ισχυρή και ιστορική σύγκλιση μεταξύ των στόχων και των ανησυχιών των Ηνωμένων Εθνών και εκείνων του ιδιωτικού τομέα (Morrison, 2021).

Το ESG σημαίνει χρήση περιβαλλοντικών, κοινωνικών παραγόντων και παραγόντων διακυβέρνησης για την αξιολόγηση των εταιρειών και των χωρών σχετικά με το πόσο προηγμένες είναι με τη βιωσιμότητα. Μόλις αποκτηθούν αρκετά δεδομένα για αυτές τις τρεις μετρήσεις, μπορούν να ενσωματωθούν στην επενδυτική διαδικασία. Σύμφωνα με έναν άλλον ορισμό, το ESG Investing είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται συχνά

συνώνυμα με τη βιώσιμη επένδυση, την κοινωνικά υπεύθυνη επένδυση, την επένδυση που σχετίζεται με την αποστολή ή τον έλεγχο. Υπό αυτό το πρίσμα ορίζεται ως συνεκτίμηση περιβαλλοντικών, κοινωνικών και διακυβέρνησης παραγόντων παράλληλα με οικονομικούς παράγοντες στη διαδικασία λήψης επενδυτικών αποφάσεων (Bouyé, Klingebiel & Ruiz, 2021).

Σύμφωνα με τον Muigua (2022) έχει οριστεί ως ένας γενικός όρος που χρησιμοποιείται στις κεφαλαιαγορές από τους επενδυτές για την αξιολόγηση της εταιρικής συμπεριφοράς και τον προσδιορισμό της μελλοντικής οικονομικής απόδοσης των εταιρειών. Το ESG είναι ένα υποσύνολο μη χρηματοοικονομικών δεικτών απόδοσης που περιλαμβάνει θέματα βιώσιμης, ηθικής και εταιρικής διακυβέρνησης, όπως η διαχείριση του αποτυπώματος άνθρακα μιας εταιρείας και η διασφάλιση ότι υπάρχουν συστήματα που διασφαλίζουν τη λογοδοσία. Το ESG έχει επίσης οριστεί ως αντιπροσωπευτικό των τριών ευρειών κατηγοριών ή τομέων ενδιαφέροντος για κοινωνικά υπεύθυνους επενδυτές που θεωρούν σημαντικό να ενσωματώσουν τις αξίες και τις ανησυχίες τους (όπως οι περιβαλλοντικές ανησυχίες) στην επιλογή των επενδύσεών τους αντί να εξετάζουν απλώς την πιθανή κερδοφορία και/ή κίνδυνος που παρουσιάζεται από μια επενδυτική ευκαιρία.

Όμως, θα πρέπει να τονιστεί πως, ο όρος ESG, που χρησιμοποιείται συχνά εναλλακτικά με τη βιώσιμη επένδυση, υποδηλώνει μια επενδυτική προσέγγιση στην οποία η ανάλυση υπερβαίνει τους καθαρά χρηματοοικονομικούς παράγοντες. Οι συμμετέχοντες στην αγορά χρησιμοποιούν διάφορους όρους για να περιγράψουν τις επενδύσεις και τις επενδυτικές στρατηγικές ESG και δεν υπάρχει ενιαίος ορισμός του ESG, ούτε ένα τυπικό σύνολο κριτηρίων που μπορούν να εξετάσουν οι επενδυτές σε κάθε μία από τις υποκατηγορίες E, S και G. Επιπλέον, κανένα ενιαίο καθεστώς γνωστοποίησης δεν βοηθά τους επενδυτές ή τους παρόχους δεδομένων να συλλέγουν δεδομένα σε τυπική μορφή για να υποστηρίξουν την αξιολόγησή τους για τα κριτήρια ESG σε εταιρείες και χώρες. Τέλος, οι τεχνολογίες, οι πολιτικές, οι αξίες και οι

κοινωνικές προτιμήσεις διαφέρουν μεταξύ των περιοχών και εξελίσσονται προς διαφορετικές κατευθύνσεις ή με διαφορετικές ταχύτητες (Bouyé et al., 2021).

Οι περιβαλλοντικές, κοινωνικές μετρήσεις και μετρήσεις διακυβέρνησης που εφαρμόζουν οι επενδυτές για τη μέτρηση της βιωσιμότητας και του κινδύνου που σχετίζεται με τις επενδύσεις τους. Αυτοί οι παράγοντες είναι (KPMG, 2020; Morrison, 2021; Bouyé et al., 2021; Muigua, 2022):

Περιβαλλοντικά ζητήματα: θέματα που συνδέονται με το περιβάλλον, όπως ζητήματα σχετικά με την υπερθέρμανση του πλανήτη, την κλιματική αλλαγή, τις εκπομπές άνθρακα, τη ρύπανση του αέρα και των υδάτων, τη βιοποικιλότητα, την αποψίλωση των δασών, την ενεργειακή απόδοση, τη διαχείριση απορριμμάτων, τη λειψυδρία. Ο περιβαλλοντικός πυλώνας «Ε» του ESG χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο ως εργαλείο για την ευθυγράμμιση των επενδύσεων και των ροών κεφαλαίων με μια μετάβαση χαμηλών εκπομπών άνθρακα και για την απελευθέρωση πολύτιμων μελλοντικών πληροφοριών σχετικά με τους κινδύνους και τις ευκαιρίες της κλιματικής μετάβασης των επιχειρήσεων. Οι περιβαλλοντικές εκτιμήσεις σε τομείς όπως ο κλιματικός κίνδυνος, η λειψυδρία, οι ακραίες θερμοκρασίες και οι εκπομπές άνθρακα θεωρούνται πλέον ως βασικά ζητήματα που μπορούν να επηρεάσουν την ανταγωνιστική θέση των επιχειρήσεων. Οι εταιρείες αναμένεται να εκτιμήσουν το ρόλο τους ως διαχειριστές του φυσικού ή φυσικού περιβάλλοντος και να λαμβάνουν υπόψη τη χρήση των φυσικών πόρων και τον αντίκτυπο των συνολικών λειτουργιών τους στο περιβάλλον, τόσο σε τοπικό όσο και σε όλες τις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού τους. Οι εταιρείες καλούνται τώρα να λαμβάνουν προφυλάξεις έναντι περιβαλλοντικών συμβάντων, όπως πετρελαιοκηλίδες ή ρύπανση από εξορυκτικές δραστηριότητες, ως διασφαλίσεις έναντι ζημίας στη φήμη τους και στην αξία των μετόχων. Ταυτόχρονα, περισσότερες από 13.000 εταιρείες και 3.000 μη-επιχειρηματικές υπογράφοντες σε 160 χώρες που έχουν υπογράψει το Παγκόσμιο Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών (UNG), το

οποίο βοηθά τις επιχειρήσεις να συμβάλουν θετικά στην αειφόρο ανάπτυξη ορισμένων ή όλων των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών έως το 2030.

Κοινωνικά ζητήματα: περιλαμβάνει θέματα που σχετίζονται με τον τρόπο με τον οποίο μια εταιρεία αντιμετωπίζει τους πελάτες και τους εργαζομένους της, αλλά και προσεγγίζει και συνολικά την κοινότητα, όπως ικανοποίηση πελατών, προστασία δεδομένων και ιδιωτικότητα, φύλο και ποικιλομορφία, δέσμευση εργαζομένων, κοινοτικές σχέσεις, ανθρώπινα δικαιώματα, πρότυπα εργασίας, ζητήματα υγείας και ασφάλειας. Η πανδημία Covid-19 και οι ποικίλες επιπτώσεις της, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη, της ασφάλειας στο χώρο εργασίας, της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο και άλλων θεμάτων που σχετίζονται με τις κοινότητες αποδείχθηκε ορόσημο για τον συχνά υποτιμημένο «S» πυλώνα του ESG. Επίσης, οι σκέψεις σχετικά με την ανάγκη αντιμετώπισης των ανισοτήτων που εκδηλώθηκαν και επιδεινώθηκαν από την πανδημία γίνονται βασικός λόγος για τους επενδυτές να προβούν σε κοινωνικά συνειδητές επενδύσεις. Οι εταιρείες αρχίζουν να εκτιμούν τον ρόλο που μπορεί να παίξει η ανάληψη κοινωνικής ευθύνης στον μετριασμό ζητημάτων όπως κλοπή δεδομένων, δικαστικές διαφορές, εργατικά ατυχήματα και άλλες διαταραχές που σχετίζονται με άτομα που μπορούν να βλάψουν την επιχειρηματική φήμη και τα οικονομικά. Οι επιπτώσεις των τραυματισμών και των θανάτων που σχετίζονται με την εργασία σε οικογένειες, συμπεριλαμβανομένης της οικονομικής τους ασφάλειας, αναγνωρίζεται επίσης ότι έχουν σχέση με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (μηδενική φτώχεια, μηδενική πείνα, καλή υγεία και ευημερία, αξιοπρεπή εργασία και οικονομική ανάπτυξη).

Ζητήματα διακυβέρνησης: περιλαμβάνει θέματα όπως η σύνθεση διοικητικού συμβουλίου, η ανεξαρτησία του διοικητικού συμβουλίου, η δομή επιτροπής ελέγχου, η δωροδοκία και διαφθορά, η επιχειρηματική ηθική, η αποζημίωση στελεχών, τα λόμπι, οι πολιτικές συνεισφορές, τα συστήματα καταγγελιών, η φορολογική στρατηγική. Ο

πυλώνας «G» στο ESG είναι ο παλαιότερος, καθώς η διακυβέρνηση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος μιας ισχυρής επένδυσης. Ωστόσο, αυτό που θεωρείται αποτελεσματική διακυβέρνηση συνεχίζει να εξελίσσεται και η ταχύτητα της εξέλιξης έχει επιταχυνθεί καθώς ο ορισμός των ενδιαφερομένων από τους θεσμικούς επενδυτές συνεχίζει να διευρύνεται πέρα από τους μετόχους. Ενώ οι παλαιότερες μορφές διακυβέρνησης επικεντρώνονταν στην εξυπηρέτηση και την προστασία των μετόχων, οι νεότερες προσεγγίσεις εκτείνονται πέρα από τις βασικές διαστάσεις που σχετίζονται με την οικονομική και λογιστική ανάρμοστη συμπεριφορά καθώς και με τη νομική και κανονιστική μη συμμόρφωση, όπως η διαφάνεια, οι εταιρικές δομές και η ηθική. Οι επενδυτές ευθυγραμμίζουν επίσης τη Διακυβέρνηση με τους 17 Αναπτυξιακούς Στόχους Αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών, όπου τα θέματα διακυβέρνησης περιλαμβάνουν τη βιομηχανία, την καινοτομία και τις υποδομές (Στόχος 9), την ειρήνη, τη δικαιοσύνη και τους ισχυρούς θεσμούς (Στόχος 16), καθώς και συνεργασίες με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς (Στόχος 17).

Σε αυτό το σημείο αξίζει να τονιστεί πως, η ανάλυση των θεμάτων ESG μπορεί να πραγματοποιηθεί τόσο σε εταιρικό όσο και σε κρατικό επίπεδο. Για τις εταιρείες, ένα παράδειγμα περιβαλλοντικής ανάλυσης μετρά τον άμεσο ή έμμεσο αντίκτυπο της δραστηριότητας μιας εταιρείας στο περιβάλλον, όπως η διαχείριση απορριμμάτων, το επίπεδο των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και ο βαθμός ενεργειακής απόδοσης. Ταυτόχρονα, η κλιματική αλλαγή μπορεί επίσης να επηρεάσει την αξία των περιουσιακών στοιχείων μιας εταιρείας. Για παράδειγμα, μια υψηλότερη συχνότητα διαταραχών που σχετίζονται με τον καιρό μπορεί να διαταράξει τις λειτουργίες ή τη ζήτηση για τα προϊόντα μιας εταιρείας. Τα κοινωνικά ζητήματα περιλαμβάνουν τον άμεσο ή έμμεσο αντίκτυπο της δραστηριότητας μιας εταιρείας στους πελάτες, τους εργαζόμενους, τις τοπικές κοινότητες και την κοινωνία γενικότερα. Τέλος, η αξιολόγηση διακυβέρνησης επικεντρώνεται στις σχέσεις μεταξύ των μετόχων, της διοίκησης και του διοικητικού συμβουλίου μιας εταιρείας. Τα κριτήρια διακυβέρνησης αποσκοπούν στην

αξιολόγηση του τρόπου διαχείρισης και ελέγχου της εταιρείας και του τρόπου με τον οποίο διεξάγονται οι καθημερινές εργασίες, συμπεριλαμβανομένου του βαθμού στον οποίο η εταιρεία είναι διαφανής σχετικά με τις δραστηριότητές της και λειτουργεί και συμμορφώνεται με τους κανονισμούς και τους νόμους. Στην περίπτωση των κρατών, η αξιολόγηση χρησιμοποιεί μεταβλητές σε επίπεδο χώρας. Εδώ, οι μετρήσεις περιβαλλοντικής απόδοσης θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν την ενέργεια, το κλίμα, τις πολιτικές πόρων και την έκθεση στην κλιματική αλλαγή. Για την κοινωνική απόδοση, οι αναλυτές συνήθως λαμβάνουν υπόψη μεταβλητές όπως η ανισότητα, η απασχόληση, το ανθρώπινο κεφάλαιο και η καινοτομία, η υγεία και η κοινωνική ευημερία. Τέλος, ο έλεγχος της διαφθοράς, η αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης, η πολιτική σταθερότητα, το κράτος δικαίου και η φωνή και η λογοδοσία είναι χρήσιμα για την αξιολόγηση της διακυβέρνησης (Bouyé et al., 2021).

1.2 Τα κριτήρια ESG και η σημασία τους στον τραπεζικό κλάδο

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η σημασία των θεμάτων περιβαλλοντικής, κοινωνίας και διακυβέρνησης αποδεικνύεται από την αλλαγή στο νομικό και ρυθμιστικό τοπίο ώστε να αντικατοπτρίζει τις προσδοκίες των επενδυτών, των πελατών, των εργαζομένων και άλλων ενδιαφερομένων. Όλο και περισσότερο, οι επενδυτικές αποφάσεις, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης και της αποτίμησης, ενσωματώνουν κριτήρια ESG με εταιρείες που έχουν αξιολογηθεί ως με ισχυρά προγράμματα βιωσιμότητας που απολαμβάνουν μεγαλύτερη προτίμηση από τους επενδυτές. Τα ζητήματα που αφορούν την κλιματική αλλαγή και τη βιωσιμότητα κυριαρχούν στο πλαίσιο ESG. Επιπλέον, τα ανθρώπινα δικαιώματα και ιδιαίτερα τα δικαιώματα των αυτόχθονων πληθυσμών και οι δομές διακυβέρνησης των εταιρειών απολαμβάνουν εξέχουσας προσοχής. Πολλοί επενδυτές και χορηγοί έργων απαιτούν επίσης πιο λεπτομερή προσδιορισμό και μετριάσμο των περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων των επενδυτικών σχεδίων πριν αναλάβουν δέσμευση ή χρηματοδότηση (Muigua, 2022).

Η ενσωμάτωση των ESG εμπίπτει στον στόχο για πιο ισχυρές και ανθεκτικές χρηματοπιστωτικές αγορές, βιώσιμη ανάπτυξη, βελτιωμένη εμπιστοσύνη στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, καθώς και καλύτερη συμπερίληψη των παραγόντων περιβαλλοντικής, κοινωνικής και εταιρικής διακυβέρνησης στις επενδυτικές αποφάσεις. Περαιτέρω, οι χρηματοπιστωτικές αγορές έχουν συμφέρον να συμβάλουν στην καλύτερη διαχείριση των περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων με τρόπο που συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη της παγκόσμιας κοινωνίας, καθώς και στη δημιουργία αξίας για τους μετόχους. Οργανισμοί με καλύτερες επιδόσεις ESG μπορούν να αυξήσουν την αξία των μετόχων διαχειριζόμενοι καλύτερα τους κινδύνους που σχετίζονται με αναδυόμενα ζητήματα ESG, προβλέποντας ρυθμιστικές αλλαγές ή τάσεις των καταναλωτών και αποκτώντας πρόσβαση σε νέες αγορές ή μειώνοντας το κόστος και «έχοντας ισχυρό αντίκτυπο στη φήμη και την επωνυμία τους (Pollman, 2022).

Ορισμένοι μελετητές αναφέρονται επίσης στο ESG στο πλαίσιο των κεντρικών τραπεζών. Οι κεντρικές τράπεζες έχουν διάφορους ρόλους και εκτελούν έναν ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων και λειτουργιών. Ωστόσο, τα τραπεζικά ιδρύματα διαφέρουν σημαντικά ως προς το εύρος και τη φύση των λειτουργιών τους, την ιστορία τους και τις οικονομικές συνθήκες στις οποίες λειτουργούν. Ενώ διαφέρουν σημαντικά ως προς τη δομή και τον σκοπό παγκοσμίως, όλα έχουν ουσιαστική ευθύνη για τη νομισματική πολιτική, τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και τα βασικά στοιχεία της χρηματοπιστωτικής υποδομής. Οι περισσότερες κεντρικές τράπεζες είναι επίσης υπεύθυνες για τη διαχείριση μεγάλων χαρτοφυλακίων, ιδίως χαρτοφυλακίων νομισματικής πολιτικής και συναλλαγματικών αποθεμάτων (Anasashvili et al. 2020). Δεδομένης της ευρείας φύσης των λειτουργιών και των δραστηριοτήτων των κεντρικών τραπεζών, τίθεται το ερώτημα εάν οι κεντρικές τράπεζες θα μπορούσαν να ενσωματώσουν ζητήματα βιωσιμότητας στις δραστηριότητές τους. Στην περίπτωση της νομισματικής πολιτικής επικρατεί το σκεπτικό για το πώς η κλιματική αλλαγή θα επηρεάσει την οικονομία. Η υπερθέρμανση του πλανήτη και οι συναφείς επιπτώσεις

της, όπως οι συνολικές εποχιακές βροχοπτώσεις και η άνοδος της στάθμης της θάλασσας, είναι πιθανό να επηρεάσουν την οικονομική απόδοση. Η αυξημένη συχνότητα, η σοβαρότητα και η συσχέτιση των ακραίων καιρικών φαινομένων μπορεί επίσης να είναι σημαντική στη μακροοικονομική ανάλυση. Για παράδειγμα, η πίεση του πληθωρισμού μπορεί να προκύψει από τη μείωση της εθνικής και διεθνούς προσφοράς εμπορευμάτων ή από κρίσεις βασικών προϊόντων που προκαλούνται από γεγονότα που σχετίζονται με τις καιρικές συνθήκες, όπως ξηρασίες, πλημμύρες και άνοδος της στάθμης της θάλασσας. Έχουν εξεταστεί επίσης τα κανάλια μέσω των οποίων ο κλιματικός κίνδυνος μπορεί να επηρεάσει τους στόχους νομισματικής πολιτικής των κεντρικών τραπεζών. Υπάρχουν επίσης συζητήσεις για προσεγγίσεις για την ενσωμάτωση της κλιματικής αλλαγής στο μοντέλο της οικονομίας από τις κεντρικές τράπεζες (Bouyé et al., 2021).

Επιπλέον, ως ρυθμιστικές αρχές χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, οι κεντρικές τράπεζες ανησυχούν όλο και περισσότερο για τον αντίκτυπο της κλιματικής αλλαγής στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία δημιούργησε την Task Force για τους Χρηματοοικονομικούς Κινδύνους που σχετίζονται με το Κλίμα (TCFR), τονίζοντας τη σημασία της αξιολόγησης αυτών των κινδύνων και των πιθανών επιπτώσεών τους σε μεμονωμένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ή τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα ευρύτερα. Οι τραπεζικές εποπτικές αρχές ανησυχούν ιδιαίτερα για τους φυσικούς κινδύνους και τους κινδύνους μετάβασης. Το πρώτο αναφέρεται στο δυνητικό οικονομικό κόστος και τις οικονομικές απώλειες που θα μπορούσαν να προκύψουν από γεγονότα που σχετίζονται με το κλίμα, ενώ το δεύτερο επικεντρώνεται στις επιπτώσεις της μετάβασης σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Έχει προκύψει σαφής συναίνεση από την κοινότητα των κεντρικών τραπεζών ότι η περισσότερη γνωστοποίηση και η τυποποιημένη αναφορά από τον χρηματοπιστωτικό τομέα θα ήταν επωφελής. Οι καλύτερες γνωστοποιήσεις θα μπορούσαν να επιτρέψουν καλύτερες συγκρίσεις μεταξύ των εταιρειών σε εθνικό και

παγκόσμιο επίπεδο, να καταστήσουν διαφανή τους κινδύνους και να επιτρέψουν καλύτερη αξιολόγηση κινδύνου (Bouyé et al., 2021).

Ο Hoffmeister (2021) διερεύνησε τη σχέση μεταξύ των περιθωρίων ανταλλαγής πιστωτικού κινδύνου (CDS) των μεγάλων ευρωπαϊκών τραπεζών και της περιβαλλοντικής, κοινωνικής και διακυβέρνησής τους (ESG) απόδοσης και τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ τους σε υπερεθνικό, εθνικό και εταιρικό επίπεδο. Δε διαπιστώθηκε σημαντική σχέση μεταξύ των περιθωρίων CDS και της απόδοσης ESG, αλλά διαπιστώθηκε η επιρροή των περιφερειακών παραγόντων στη σχέση μεταξύ της απόδοσης ESG και των διασπορών CDS στην Ευρώπη. Η υψηλότερη απόδοση ESG φαίνεται να σχετίζεται επίσης με υψηλότερα spreads CDS. Τέλος, βρέθηκαν ισχυρά εξαρτώμενες από την εταιρεία συσχετίσεις μεταξύ της σχέσης μεταξύ της απόδοσης ESG και των περιθωρίων CDS, οι οποίες μπορεί να υποδεικνύουν ότι ο αντίκτυπος της δέσμευσης ESG σε επίπεδο εταιρείας μπορεί να είναι πολύ διαφορετικός για την εταιρική οικονομική απόδοση, επιβεβαιώνοντας τη θεωρία μετριασμού κινδύνου όσο και τη θεωρία υπερεπένδυσης.

Σε άλλη μελέτη στην Ευρώπη οι Bătaea, Dan Dragomira και Feleagă (2020) βρήκαν σημαντικές διαφορές της επιρροής ESG στις οικονομικές επιδόσεις των τραπεζών μεταξύ ανεπτυγμένων και αναδυόμενων οικονομιών. Εξετάζοντας 164 τράπεζες για την περίοδο 2018-2021 στην περιοχή στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού οι Alamsyah και Muljo (2023) βρήκαν ότι οι συνολικοί δείκτες ESG έχουν μη σημαντική αρνητική επίδραση στο ROA, αλλά σημαντική αρνητική επίδραση στην απόδοση της αγοράς, όπως μετράται με το Q Tobin, και θετική επίδραση στο τραπεζικό ROE στην Ασία-Ειρηνικό. Οι Yuen et al. (2022) εξέτασαν τις επιπτώσεις του ESG στην κερδοφορία 487 τραπεζών από 51 χώρες για την περίοδο 2006-2021. Διαπιστώθηκε ότι οι δραστηριότητες ESG μπορεί να μειώσουν την κερδοφορία των τραπεζών, υποστηρίζοντας έτσι την υπόθεση αντιστάθμισης ότι η υιοθέτηση προτύπων ESG θα μπορούσε να αυξήσει το τραπεζικό κόστος μειώνοντας παράλληλα την κερδοφορία. Επιπλέον, υπάρχει μια σχέση

σχήματος U μεταξύ του ESG και της κερδοφορίας της τράπεζας, υποδηλώνοντας ότι οι δραστηριότητες ESG μπορούν να βοηθήσουν στη βελτίωση της απόδοσης της τράπεζας μακροπρόθεσμα.

Οι ο Citterio και King (2023) ανέλυσαν την προγνωστική δύναμη των δεικτών ESG για την πρόβλεψη χρηματοοικονομικής δυσχέρειας των τραπεζών χρησιμοποιώντας ένα δείγμα 362 εμπορικών τραπεζών με έδρα στις ΗΠΑ και στις χώρες μέλη της ΕΕ-28 για την περίοδο 2012-2019. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι το ESG βελτιώνει την προγνωστική ικανότητα του μοντέλου να αναγνωρίζει σωστά τη δυσχέρεια. Επίσης βρέθηκε ότι το ESG μειώνει σημαντικά την πιθανότητα εσφαλμένης ταξινόμησης των προβληματικών/καθυστερούμενων τραπεζών ως υγιών. Οι La Torre, Leo και Panetta (2021) στην έρευνά τους σε ευρωπαϊκές τράπεζες που είναι εισηγμένες στο STOXX Europe 600 για την περίοδο 2008-2019 αναφέρουν πως οι τραπεζικές αρχές εστιάζουν στους κινδύνους ESG περισσότερο από τις ευκαιρίες ESG, προκειμένου να «αναγκάσουν» τις τράπεζες να υιοθετήσουν ένα νέο επιχειρηματικό μοντέλο ESG, σε αυτό το στάδιο της μετάβασης στη βιωσιμότητα. Όπως επισημαίνει η Zioio (2021), ο κίνδυνος ESG μπορεί να επηρεάσει την οικονομική απόδοση μιας τράπεζας. Αρκετές τράπεζες ενσωμάτωσαν τους παράγοντες ESG στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και για να προσαρμόσουν τα επιχειρηματικά τους μοντέλα προς τη βιωσιμότητα. Ο Kalfaoglou (2021) επίσης σημειώνει πως για τον τραπεζικό τομέα οι κίνδυνοι ESG αποτελούν μια νέα πηγή κινδύνων που πρέπει να εντοπιστούν, να αξιολογηθούν, να παρακολουθούνται και να διαχειρίζονται, κάτι που αποτελεί πρόκληση δεδομένης της νέας φύσης αυτών των κινδύνων.

1.3 Ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στην προώθηση των αρχών ESG

Η σημασία του ρόλου του εσωτερικού ελέγχου σε ζητήματα ESG απορρέει από τα εξής στοιχεία (Deloitte, 2011; Institute of Internal Auditors, 2013; Institute of Internal Auditors-Spain, 2022):

α) Ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να βοηθήσει τη διοίκηση να αναφέρει ζητήματα βιωσιμότητας διαμέσου των δεικτών ESG με τρόπο τέτοιο που να είναι κατανοητός από τους επενδυτές (ή και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη), καθώς μπορεί να εξετάσει τους κινδύνους και τις ευκαιρίες ESG από πολλές οπτικές γωνίες (στρατηγικές, επιχειρησιακές και επενδυτικές). Υπό αυτό το πρίσμα, ο στόχος για την επιχείρηση και τον εσωτερικό έλεγχο κατά τη συνεργασία τους είναι να διασφαλίσουν ότι η στρατηγική βιωσιμότητας ευθυγραμμίζεται τόσο με τις προσδοκίες κοντά στην αγορά, όσο και με τις πιο μακρινές απαιτήσεις εξωτερικών ενδιαφερομένων (π.χ. χρηματοδότες και ρυθμιστικές αρχές). Καθοδηγώντας την ηγεσία σκέψης σε ένα νέο θέμα, δίνοντας έμφαση στη σύνδεση μεταξύ στρατηγικής, διαχείρισης κινδύνων και ελεγχόμενων διαδικασιών, ενώ παράλληλα οδηγεί την ισχυρή δυναμική πίσω από τη βιωσιμότητα, ο εσωτερικός έλεγχος θα είναι σε θέση να βελτιώσει ακόμη περισσότερο τη θέση και την αξιοπιστία του οργανισμού, με αποτέλεσμα η βιωσιμότητα να ενέχει την ευκαιρία να προστεθεί περισσότερη αξία στον οργανισμό, αλλά και ευρύτερα στην κοινωνία.

β) Οι εσωτερικοί ελεγκτές θεωρούνται συχνά ως ειδικοί στον οικονομικό, λειτουργικό κίνδυνο και στον κίνδυνο συμμόρφωσης, με αποτέλεσμα να μπορούν να κατανοήσουν την ατζέντα και τις απόψεις και ανάγκες των μεμονωμένων ενδιαφερομένων μερών, ώστε να κοινοποιήσουν στη συνέχεια αυτές τις πληροφορίες στη διοίκηση.

γ) Η ανεξαρτησία και η αντικειμενικότητα με νοοτροπία διασφάλισης επιτρέπει στους εσωτερικούς ελεγκτές να συμμετέχουν στο έργο της διασφάλισης και της επικοινωνίας σχετικά με τη συμμόρφωση και την απόδοση στη βιωσιμότητα.

δ) Η συμβουλευτική ικανότητα των εσωτερικών ελεγκτών τους θέτει επίσης σε θέση να προσθέσουν αξία και να βελτιώσουν τις λειτουργίες ενός οργανισμού. Η φιλοσοφία του εσωτερικού ελέγχου να είναι συστηματικός, μεθοδικός και πειθαρχημένος είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την ύπαρξη ολοκληρωμένων και πολυεπιστημονικών

προσεγγίσεων για την αξιολόγηση της διαχείρισης και του ελέγχου των στρατηγικών στόχων για τη βιωσιμότητα. Έτσι, η δραστηριότητα του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να αξιολογεί και να συμβάλλει στη βελτίωση της διακυβέρνησης, της διαχείρισης κινδύνων και των διαδικασιών ελέγχων του οργανισμού χρησιμοποιώντας μια συστηματική, πειθαρχημένη και βασισμένη στον κίνδυνο προσέγγιση.

ε) Ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί διαδραματίσει βασικό ρόλο, στην κατανόηση του τι απαιτεί η εφαρμογή των κανονισμών και να παράσχει βοήθεια στην πρόβλεψη και αξιολόγηση της ακεραιότητας και της διαφάνειας των δεδομένων που θα χρησιμοποιηθούν, καθώς και της κατάλληλης τεχνολογίας που πρέπει να υπάρχει. Ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να παρέχει πληροφορίες στη διοίκηση σχετικά με τα βήματα που πρέπει να γίνουν στη βάση συγκεκριμένης μεθοδολογίας και κατευθυντήριων γραμμών.

στ) Ο εσωτερικός έλεγχος δύναται να αμφισβητήσει τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν οι επιχειρηματικές διαδικασίες στην πραγματικότητα και να αξιολογήσει εάν ο οργανισμός έχει τους σωστούς δείκτες-μέτρα KPIs και κινδύνου για να διασφαλίσει ότι τα κίνητρα για να τηρηθούν οι προτεινόμενοι τρόποι εργασίας αντικατοπτρίζονται αποτελεσματικά στη μέτρηση και την παροχή ανταμοιβών. Στο επίκεντρο αυτών των κρίσιμων μετρήσεων βρίσκεται η ακρίβεια των δεδομένων ESG που αναφέρει και ενεργεί ο οργανισμός.

Ο πρωταρχικός ρόλος και αποστολή του εσωτερικού ελέγχου είναι να παρέχει ανεξάρτητη και αντικειμενική διασφάλιση και συμβουλές, γεγονός που καθιστά τη συμμετοχή του στην αναφορά ESG ζωτικής σημασίας. Υπό το πρίσμα της αυξανόμενης σημασίας των παραγόντων ESG στη λήψη αποφάσεων, οι διευθυντές πρέπει να έχουν αξιόπιστες διαβεβαιώσεις σχετικά με την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης κινδύνου ESG, συμπεριλαμβανομένης της αναφοράς ESG. Ο εσωτερικός έλεγχος θα πρέπει να παρέχει αυτή τη διασφάλιση. Σε αυτό το πλαίσιο προτείνονται τα ακόλουθα

στοιχεία ως διασφάλιση ότι μια λειτουργία εσωτερικού ελέγχου μπορεί να παρέχει μια έκθεση ESG (Thanasas & Lampropoulos, 2023):

- Οι μετρήσεις αναφοράς πρέπει να είναι σχετικές, ακριβείς, έγκαιρες και συνεπείς. Οι προσπάθειες ESG ενός οργανισμού πρέπει να περιγράφονται με ακρίβεια σε όλες τις δημόσιες αναφορές βιωσιμότητας. Ο έλεγχος διασφαλίζει την ακρίβεια, τη συνάφεια, την πληρότητα και την επικαιρότητα των αναφερόμενων δεδομένων. Καθώς η ρυθμιστική εποπτεία αυξάνεται, αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό.
- Διασφάλιση της συμμόρφωσης με τις επίσημες οικονομικές γνωστοποιήσεις. Οι κανονισμοί και οι επενδυτές θα δώσουν προσοχή σε κάθε πληροφορία που έρχεται σε αντίθεση με επίσημες οικονομικές πληροφορίες στις εκθέσεις βιωσιμότητας.
- Εκτίμηση σημαντικότητας ή κινδύνου αναφοράς ESG. Αυτό μπορεί να είναι πρόκληση για τους οργανισμούς. Σύμφωνα με το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, ανακρίβειες, συμπεριλαμβανομένων των παραλείψεων, θεωρούνται σημαντικές εάν θα μπορούσαν να επηρεάσουν την κρίση ενός εύλογου χρήστη με βάση τις οικονομικές καταστάσεις. Οι προσπάθειες βιωσιμότητας θα πρέπει να γίνονται κατανοητές από τους οργανισμούς εάν θέλουν να επιτύχουν τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης.
- Το ESG θα πρέπει να συμπεριληφθεί στο σχέδιο ελέγχου. Επί του παρόντος το ESG και οι εργασίες που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα αντιπροσωπεύουν ένα εξαιρετικά μικρό ποσοστό των περισσότερων προγραμμάτων εσωτερικού ελέγχου. Καθώς οι οργανισμοί συνειδητοποιούν ολοένα και περισσότερο τους κινδύνους ESG και τη διαχείριση κινδύνου, αυτό πρέπει να αλλάξει.

Περαιτέρω, μία ανεξάρτητη και καλά χρηματοδοτούμενη λειτουργία εσωτερικού ελέγχου στη συμβουλευτική διασφαλίζει (Thanasas & Lampropoulos, 2023): α) Δημιουργία περιβάλλοντος διαχείρισης ESG. Προκειμένου να μετριαστούν οι κίνδυνοι ESG, μια αρμόδια λειτουργία εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να περιλαμβάνει βασικά

στοιχεία ενός αποτελεσματικού περιβάλλοντος ελέγχου, όπως συνιστώμενα πλαίσια (π.χ. Εσωτερικοί Έλεγχοι - Ολοκληρωμένο Πλαίσιο της COSO). Ένας αποτελεσματικός εσωτερικός έλεγχος μπορεί επίσης να βοηθήσει στον σχεδιασμό συγκεκριμένων ελέγχων αναφοράς ESG, β) Συνιστάται η υποβολή στατιστικών στοιχείων. Στο πλαίσιο της διαχείρισης κινδύνου αναφοράς ESG, το ζήτημα του τι πρέπει να αναφέρεται είναι κρίσιμο. Μέσω των εσωτερικών ελέγχων, οι οργανισμοί είναι σε θέση να προσδιορίσουν ποιοι τύποι δεδομένων (ποσοτικά και ποιοτικά) αντικατοπτρίζουν με ακρίβεια τις προσπάθειές τους για βιωσιμότητα, γ) Συμβουλευτική διαχείρισης ESG. Είναι δυνατό ο εσωτερικός έλεγχος να καθοδηγεί τη διαχείριση ESG επειδή έχει μια ολοκληρωμένη εικόνα των κινδύνων σε ολόκληρο τον οργανισμό. Η μοναδική προοπτική που προσφέρει μπορεί να βοηθήσει στον καθορισμό ρόλων και ευθυνών και να παρέχει εκπαίδευση σχετικά με τους εσωτερικούς ελέγχους.

Εκτός της αναγκαιότητας για ανεξαρτησία των εσωτερικών ελεγκτών, υποστηρίζεται από τους Soh και Martinon-Bennie (2015) ότι καθώς το εταιρικό τοπίο και οι προσδοκίες γύρω από τη διαφάνεια και τη λογοδοσία αυξάνονται, το επάγγελμα του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να αντιμετωπίσει το τρέχον αντιληπτό κενό δεξιοτήτων στην ικανότητά του να παρέχει διασφάλιση και συμβουλευτική σε περιβαλλοντικά, κοινωνικά και θέματα διακυβέρνησης για να διασφαλίσει τη συνεχή συνάφειά τους και την ικανότητά τους να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις και ανάγκες από τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη για την παροχή αποτελεσματικής ολοκληρωμένης διασφάλισης και τη συμβολή σε εσωτερικές βελτιώσεις

Η ύπαρξη γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων από μέρους των εσωτερικών ελεγκτών ώστε να συμβάλουν σε ζητήματα ESG, σε συνδυασμό με την προορατικότητα και την αντικειμενικότητα, την κατανόηση των κινδύνων του τραπεζικού τομέα και την πλήρη γνώση των στόχων και της στρατηγικής του οργανισμού έχει τονιστεί στη διεθνή βιβλιογραφία (Institute of Internal Auditors, 2021; Otto-Mentz et al., 2022). Σημαντικό είναι να τονιστεί πως ο εσωτερικός έλεγχος θα πρέπει να παρέχει υπηρεσίες και

διασφάλισης και συμβουλευτικής (Eulerich, Bonrath & Lopez Kasper, 2022). Επιπλέον, οι Lenz και Chesshire (2023) επισημαίνουν πως ο εσωτερικός έλεγχος πρέπει να σκέφτεται και να συμπεριφέρεται διαφορετικά για να διαδραματίσει έναν πληρέστερο και πιο αποτελεσματικό ρόλο στη βελτιωμένη διακυβέρνηση, την υποστήριξη της βιωσιμότητας και τους ζωτικούς μοχλούς για βελτιωμένες πρακτικές ESG. Απαιτείται διαφορετική σκέψη και επανεξέταση του εσωτερικού ελέγχου για να αξιοποιηθεί πλήρως η πρόταση αξίας του επαγγέλματος του εσωτερικού ελέγχου στον τομέα της διακυβέρνησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Η μελέτη των Soh και Martinov-Bennie (2015) σκοπό είχε να διερευνήσει τη φύση και την έκταση της εμπλοκής των λειτουργιών εσωτερικού ελέγχου το ESG και τη συμβουλευτική στην Αυστραλία. Για να προσδιορίσει τις αναδυόμενες προτεραιότητες και την ικανότητα του επαγγέλματος να ανταποκριθεί σε αυτές, η μελέτη διερεύνησε επίσης τις αντιλήψεις των επαγγελματιών εσωτερικού ελέγχου για την τρέχουσα και μελλοντική σημασία αυτών των θεμάτων και την επάρκεια των δεξιοτήτων και της εμπειρογνωμοσύνης τους στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που συνδέονται με τη συμμετοχή τους σε αυτά τα ζητήματα. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν από 100 Διευθύνοντες Ελεγκτές και εταίρους παρόχων υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου. Από την έρευνα διαπιστώθηκε ότι τα θέματα διακυβέρνησης αποτελούν βασικό τομέα εστίασης για τις προσπάθειες διαβεβαίωσης και διαβούλευσης των εσωτερικών ελεγκτών, ακολουθούμενα από κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα, αντίστοιχα. Ενώ τα ζητήματα διακυβέρνησης θεωρείται ότι έχουν τη μεγαλύτερη τρέχουσα σημασία για τις λειτουργίες εσωτερικού ελέγχου, τα περιβαλλοντικά ζητήματα συνήθως αναμένεται να αποκτήσουν μεγαλύτερη σημασία τα επόμενα χρόνια. Για τον λόγο αυτό οι εσωτερικοί ελεγκτές τονίζουν ότι έχουν μεγαλύτερη ανάγκη περαιτέρω ανάπτυξης των δεξιοτήτων και της τεχνογνωσίας τους.

Ο σκοπός της έρευνας των Buallay και Al-Ajmi (2020) ήταν να αναλύσει τον βαθμό στον οποίο οι εκθέσεις βιωσιμότητας από τις τράπεζες στο Συμβούλιο Συνεργασίας του Κόλπου (ΣΣΚ) επηρεάζονται από τα χαρακτηριστικά των επιτροπών ελέγχου (οικονομική εμπειρογνωμοσύνη, μέγεθος, ανεξαρτησία μελών και συνεδρίαση συχνότητα). Για την έρευνα ελήφθησαν δεδομένα 59 τραπεζών για την περίοδο 2013-2017. Από την έρευνα διαπιστώθηκε μια αρνητική συσχέτιση μεταξύ της χρηματοοικονομικής εμπειρογνωμοσύνης και της αναφοράς βιωσιμότητας. Αντίθετα ανεξαρτησία των μελών και η συχνότητα συνεδριάσεων διαδραματίζουν θετικό ρόλο στον καθορισμό της έκτασης της αποκάλυψης εκθέσεων βιωσιμότητας. Οι μεταβλητές

ελέγχου (μέγεθος τράπεζας, ηλικία και τύπος ελεγκτή) συνδέονται θετικά με τις εκθέσεις εταιρικής βιωσιμότητας. Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης έχουν σημαντικές επιπτώσεις για τις ρυθμιστικές αρχές, τη διοίκηση τραπεζών, τους επενδυτές και τους πιστωτές. Για τις ρυθμιστικές αρχές, στις χώρες του ΣΣΚ και σε χώρες όπως αυτές, τα ευρήματα αποκαλύπτουν τη σημασία των απαιτήσεων γνωστοποίησης. Η ανάπτυξη απαιτήσεων γνωστοποίησης είναι πιθανό να βελτιώσει την υποβολή εκθέσεων εταιρικής βιωσιμότητας και να μειώσει τις διακυμάνσεις στην έκταση της γνωστοποίησης μεταξύ των τραπεζών. Οι τράπεζες θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν αυτά τα αποτελέσματα για να βελτιώσουν τις αναφορές τους σε τρίτους. Για τους πιστωτές και τους επενδυτές, βελτιώνεται η επίγνωσή τους για τη σημασία της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, της εταιρικής διακυβέρνησης και των περιβαλλοντικών πληροφοριών σχετικά με πιστωτικές και επενδυτικές αποφάσεις και ενθαρρύνει τις τράπεζες να βελτιώσουν τη γνωστοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών.

Οι Hammami και Hendijani Zadeh (2020) στη δική τους μελέτη είχαν δύο στόχους: να εξετάσουν την ποιότητα του ελέγχου και την έκθεση στα δημόσια μέσα ενημέρωσης στη διαφάνεια γνωστοποίησης ESG και να διερευνήσουν τον αντίκτυπο της διαφάνειας ESG στην επενδυτική αποδοτικότητα σε επίπεδο επιχείρησης. Η μελέτη διεξήχθη σε ένα δείγμα канаδικών εταιρειών εισηγμένες στο χρηματιστήριο κατά την περίοδο 2008-2017. Τα αποτελέσματα κατέδειξαν ότι η ποιότητα του ελέγχου και η έκθεση των δημοσίων μέσων ενημέρωσης είναι δύο βασικοί μοχλοί της διαφάνειας ESG, επομένως, η δέσμευση για ελέγχους υψηλής ποιότητας και η έκθεση σε υψηλή δημόσια κάλυψη από τα μέσα ωθούν τις εταιρείες να αποκαλύπτουν πιο εκτεταμένες και διαφανείς πληροφορίες ESG. Διαπιστώθηκε ακόμα μια αρνητική συσχέτιση μεταξύ της διαφάνειας ESG και της αναποτελεσματικότητας των επενδύσεων σε επίπεδο επιχείρησης. Αυτό σημαίνει ότι η διαφάνεια ESG παράγει σημαντικές επαυξητικές πληροφορίες που συμβάλλουν στον μετριασμό της ασυμμετρίας πληροφοριών μεταξύ

επιχειρήσεων και ενδιαφερομένων, ενώ παράλληλα ενθαρρύνει την καλύτερη κατανομή των πόρων μέσω της επενδυτικής αποδοτικότητας.

Οι Κοο και Κι (2020) εκκινούν από το ότι ο αποτελεσματικός εσωτερικός έλεγχος αναμένεται να έχει θετική επίδραση στις αξιολογήσεις ESG, οι οποίες αποτελούν δείκτη εταιρικής βιωσιμότητας, καθώς διασφαλίζει βελτιώσεις στην αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα στις λειτουργίες, αξιόπιστες αναφορές και συμμόρφωση με την ισχύουσα νομοθεσία και τους κανονισμούς. Ωστόσο, ανεξάρτητα από το πόσο καλά έχει σχεδιαστεί ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου, η ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου επιδεινώνεται εάν το προσωπικό εσωτερικού ελέγχου δεν κατανοεί τις επιχειρηματικές δραστηριότητες της εταιρείας ή δεν έχει λογιστική εμπειρία. Σε αυτό το πλαίσιο οι συγγραφείς διερεύνησαν τη σχέση μεταξύ των αξιολογήσεων ESG και των αδυναμιών εσωτερικού ελέγχου (ICWs), με έμφαση στην επίδραση της επαγγελματική εμπειρία των εσωτερικών ελεγκτών (διάρκεια υπηρεσίας και λογιστική εμπειρία) στις ICW. Χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα 1.876 μη εισηγμένων στο χρηματιστήριο εταιρειών στην Κορέα. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι εταιρείες με ICW έχουν χαμηλές αξιολογήσεις ESG. Διαπιστώνεται επίσης ότι η λογιστική εμπειρία του προσωπικού του εσωτερικού ελέγχου σχετίζεται πιο στενά με τα ICW παρά με το χρόνο υπηρεσίας. Αυτό σημαίνει ότι η λογιστική εξειδίκευση των εσωτερικών ελεγκτών μπορεί να έχει μεγαλύτερη επίδραση στην ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου από την κατανόηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας μιας επιχείρησης. Συνολικά, τα ευρήματα αυτά υποδηλώνουν ότι οι εταιρείες πρέπει να διαθέτουν εσωτερικούς ελεγκτές με επαρκή λογιστική εμπειρία για βιώσιμη διαχείριση.

Σκοπός της μελέτης των Arif et al. (2021) ήταν να εξακριβώσει τον αντίκτυπο του ακτιβισμού και της ανεξαρτησίας της επιτροπής ελέγχου στην ποιότητα και την ποσότητα των γνωστοποιήσεων ESG για εταιρείες του ενεργειακού τομέα στην Αυστραλία. Απώτερος στόχος των συγγραφέων ήταν να εξετάσουν πώς τα χαρακτηριστικά της επιτροπής ελέγχου, όπως η συχνότητα συναντήσεων και ο αριθμός

των ανεξάρτητων διευθυντών, επηρεάζουν τη συμμόρφωση με τις οδηγίες της πρωτοβουλίας παγκόσμιας αναφοράς (GRI) και τον αριθμό των γνωστοποιήσεων ESG. Τα δεδομένα περιλαμβάνουν τις βαθμολογίες γνωστοποίησης ESG του Bloomberg και τα χαρακτηριστικά της επιτροπής ελέγχου που αναφέρονται από τις εταιρείες. Τα αποτελέσματα δείχνουν μια σημαντική θετική επίδραση του ακτιβισμού της επιτροπής ελέγχου και της ανεξαρτησίας στο επίπεδο συμμόρφωσης με τις κατευθυντήριες γραμμές GRI, υποδεικνύοντας την ευνοϊκή επίδραση των χαρακτηριστικών της επιτροπής ελέγχου στην ποιότητα αναφορών ESG. Ομοίως, τα χαρακτηριστικά της επιτροπής ελέγχου επηρεάζουν θετικά την ποσότητα των γνωστοποιήσεων ESG. Συγκεκριμένα, ο αντίκτυπος των χαρακτηριστικών της επιτροπής ελέγχου είναι πιο έντονος στις περιβαλλοντικές γνωστοποιήσεις.

Οι Harasheh και Provasi (2022) εστιάζουν στη μελέτη τους στη σχέση μεταξύ της αξιολόγησης του ESG και του κόστους του συστήματος εσωτερικού ελέγχου (ICSC) που προέκυψε από δύο στενά συνδεδεμένα πλαίσια: το πλαίσιο CoSO 2017, το οποίο ζητά την ενίσχυση του εσωτερικού ελέγχου συστήματα για την ενσωμάτωση θεμάτων ESG και την οδηγία της ΕΕ για τη μη χρηματοοικονομική αναφορά (2014/95/ΕΕ) που τέθηκε σε ισχύ το 2017. Το δείγμα αποτελείται εταιρείες εισηγμένες στο Χρηματιστήριο του Μιλάνου για την περίοδο 2016-2019. Τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι οι εταιρείες θα πρέπει να θεωρούν τόσο την αξιολόγηση ESG όσο και το κόστος του συστήματος εσωτερικού ελέγχου ως στρατηγικά εταιρικά εργαλεία για τη βελτίωση της αξίας. Ως εκ τούτου, οι εταιρείες θα πρέπει να κατανέμουν κατάλληλα τους πόρους σε δραστηριότητες εσωτερικού ελέγχου για να ενσωματώσουν ζητήματα ESG και να δημιουργήσουν αξία, καθώς ο εσωτερικός έλεγχος παρέχει την πρώτη διασφάλιση για την ενσωμάτωση του ESG.

Οι Eulerich et al. (2022) διερεύνησαν τον ρόλο του εσωτερικού ελέγχου στη γνωστοποίηση και διασφάλιση ESG. Το δείγμα αποτελείται από 107 εσωτερικούς ελεγκτές. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι η ωριμότητα του ESG των οργανισμών

και των λειτουργιών εσωτερικού ελέγχου σχετίζεται με την αναφορά ESG, ενώ η συμμετοχή των εσωτερικών ελεγκτών στο ESG δείχνει σημαντική συσχέτιση με τη διασφάλιση των αναφορών ESG. Τα αποτελέσματα αυτά υποστηρίζουν την ιδέα ότι ο περιβαλλοντικός πυλώνας γίνεται αντιληπτός ως το βασικό στοιχείο της βιωσιμότητας που φέρει τον υψηλότερο κίνδυνο, υποκινώντας επομένως την ανάγκη για διασφάλιση. Η ανισορροπία μεταξύ των δραστηριοτήτων διασφάλισης και παροχής συμβουλών από μέρους των εσωτερικών ελεγκτών τονίζει τη δυνατότητα να τοποθετηθεί ο εσωτερικός έλεγχος ως οντότητα προστιθέμενης αξίας σε μια συμπληρωματική σχέση με εξωτερικούς ελεγκτές. Ωστόσο, διαπιστώνεται μία έλλειψη ευαισθητοποίησης από μέρους των ενδιαφερομένων ως προς τη συμμετοχή των εσωτερικών ελεγκτών στο ESG.

Στη μελέτη των Samy El-Deeb, Ismail και El Banna (2023) εξετάστηκε ο αντίκτυπος της γνωστοποίησης ESG στην εταιρική αξία, αλλά και ο ρόλος της ποιότητας του ελέγχου ως μετριαστικής μεταβλητής. Ένας αυξανόμενος αριθμός ερευνών δείχνει ότι η αγοραία αξία μιας επιχείρησης ενισχύεται από τις πρωτοβουλίες γνωστοποίησης ESG. Υπάρχουν κάποιες ενδείξεις ότι η γνωστοποίηση ESG μπορεί να ενισχύσει την αγοραία αξία μιας επιχείρησης ιδίως σε ανεπτυγμένες οικονομίες. Χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα ενός δείγματος εταιρειών που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο της Αιγύπτου για την περίοδο 2017-2021. Από την έρευνα διαπιστώθηκε πως το ESG έχει σημαντικό θετικό αντίκτυπο στην εταιρική αξία και πως η ποιότητα του ελέγχου έχει σημαντικό αντίκτυπο, ως μετριαστική μεταβλητή, στη σχέση μεταξύ της γνωστοποίησης ESG και της εταιρικής αξίας. Πιο αναλυτικά, οι επιχειρήσεις με μεγαλύτερη απόδοση ESG είναι πιθανό να έχουν υψηλότερη εταιρική αξία από εκείνες με χαμηλότερη απόδοση ESG. Αυτό δείχνει ότι οι επενδυτές λαμβάνουν ολοένα και περισσότερο υπόψη τα ESG όταν λαμβάνουν επενδυτικές αποφάσεις και ότι οι εταιρείες που δίνουν έμφαση στο ESG είναι πιο πιθανό να έχουν καλύτερες τιμές μετοχών και αγοραίες αξίες. Επιπλέον, τα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι η ποιότητα του ελέγχου έχει σημαντική μετριαστική

επιρροή στη σχέση μεταξύ ESG και εταιρικής αξίας, έτσι ώστε η θετική επίδραση του ESG στην εταιρική αξία ενισχύεται όταν ελέγχεται από ελεγκτές υψηλής ποιότητας, καθώς μπορούν να παράσχουν πιο αξιόπιστες και ακριβείς πληροφορίες σχετικά με την απόδοση ESG μιας εταιρείας, ενισχύοντας έτσι την εμπιστοσύνη των επενδυτών και βελτιώνοντας τον ευνοϊκό αντίκτυπο του ESG στην εταιρική αξία.

Οι Amoako et al. (2023) εξέτασαν τη σχέση τεσσάρων λειτουργιών εσωτερικού ελέγχου (πρακτικές διαχείρισης κινδύνου, ευαισθησία βιωσιμότητας, αποτελεσματικότητα εσωτερικού ελέγχου, νομοθετήματα, πολιτικές, πρότυπα, συστήματα και διαδικασίες) και ελέγχων βιωσιμότητας κατασκευαστικών επιχειρήσεων. Η έρευνα διεξήχθη σε ένα δείγμα 1.340 διευθυντών MME στη Γκάνα. Τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου, η διαδικασία διαχείρισης κινδύνου και η ευαισθησία της βιωσιμότητας είχαν σημαντική θετική σχέση με τους ελέγχους βιωσιμότητας. Με βάση τα ευρήματα της έρευνας καταδεικνύεται η σημαντικότητα στοιχείων όπως η δημιουργία τμήματος ελέγχου, η πρόσληψη μόνιμου εσωτερικού ελεγκτή, η παροχή κατάλληλων logistics, η εκπαίδευση του προσωπικού σχετικά με την αξία του εσωτερικού ελέγχου και η χρήση των προτύπων και αρχών εσωτερικού ελέγχου στη σύνταξη εκθέσεων βιωσιμότητας για έναν ενισχυμένο έλεγχο βιωσιμότητας.

Στόχος της μελέτης των Attaf και Bensbahou (2023) ήταν να προσδιορίσει τη διακυβέρνηση εσωτερικού ελέγχου και τον ρόλο της στην προσθήκη αξίας στις εταιρείες στο πλαίσιο της βελτίωσης της περιβαλλοντικής τους απόδοσης. Το δείγμα αποτελείται από 50 στελέχη μίας εταιρείας παραγωγής τσιμέντου της Υεμένης στο Άντεν. Σύμφωνα με τα ευρήματα της μελέτης υπάρχει στατιστικά σημαντική επίδραση της διακυβέρνησης εσωτερικού ελέγχου στην προσθήκη αξίας στις εταιρείες στο πλαίσιο της βελτίωσης των περιβαλλοντικών τους επιδόσεων: η διακυβέρνηση εσωτερικού ελέγχου επηρεάζει την προστιθέμενη αξία κατά 0,32. Ο εσωτερικός έλεγχος προσθέτει αξία στις εταιρείες αυξάνοντας την αποτελεσματικότητα της

απόδοσης της διοίκησης στη λήψη αποφάσεων και παρέχοντας τις κατάλληλες πληροφορίες την κατάλληλη στιγμή, καθώς και τακτικές ενημερώσεις στη διοίκηση της εταιρείας σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιδόσεις, ειδικά όταν υπάρχουν πιθανοί κίνδυνοι, ενώ παράλληλα βοηθά στην αντιμετώπιση όλων των κινδύνων, συμπεριλαμβανομένων των περιβαλλοντικών κινδύνων. Απαραίτητη κρίνεται η εκπαίδευση των εσωτερικών ελεγκτών ώστε να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους στον τομέα του περιβάλλοντος, των διαδικασιών και των δραστηριοτήτων για περιβαλλοντικό έλεγχο.

Οι Moalla και Dammak (2023) στην έρευνά τους εξέτασαν την επίδραση της ποιότητας του ελέγχου στη διαφάνεια ESG, εξετάζοντας παράλληλα τη μετριαστική επίδραση της κάλυψης από τα μέσα ενημέρωσης στη σχέση μεταξύ ποιότητας ελέγχου και διαφάνειας ESG. Το δείγμα αποτελούνταν από εταιρείες των ΗΠΑ που ήταν εισηγμένες στον δείκτη Standard and Poor's 500 Stock Index την περίοδο 2010-2019. Η βάση δεδομένων Thomson Reuters χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή βαθμολογιών αποκάλυψης ESG και πληροφοριών διακυβέρνησης. Τα αποτελέσματα κατέδειξαν ότι η ποιότητα του ελέγχου έχει άμεση θετική επίδραση στη διαφάνεια του ESG, καθώς και ότι όσο υψηλότερη ήταν η έκθεση των επιχειρήσεων στα δημόσια μέσα ενημέρωσης, τόσο περισσότερο δεσμεύονται για υψηλή ποιότητα ελέγχου που οδηγεί στην αποκάλυψη πιο διαφανών πληροφοριών ESG.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

3.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της έρευνας είναι να εξετάσει τη συμβολή του εσωτερικού ελέγχου σε ζητήματα ESG στον τραπεζικό κλάδο. Τα ερευνητικά ερωτήματα που διαμορφώνονται είναι:

1. Ποιος είναι ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου σε ζητήματα ESG στον τραπεζικό κλάδο;
2. Ποια είναι τα στοιχεία του εσωτερικού ελέγχου στις τράπεζες;
3. Ποιοι παράγοντες σχετίζονται με τον ρόλο του εσωτερικού ελέγχου σε ζητήματα ESG στον τραπεζικό κλάδο;
4. Πώς τα δημογραφικά και επαγγελματικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων διαφοροποιούν τις απόψεις τους στα ανωτέρω ερωτήματα;

3.2 Ερευνητική μέθοδος

Η ποσοτική μέθοδος με δομημένο διαδικτυακό ερωτηματολόγιο επιλέχθηκε για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας. Η συγκεκριμένη μεθοδολογία έχει χρησιμοποιηθεί και σε άλλες προηγούμενες αντίστοιχες έρευνες (π.χ. Eulerich et al., 2022; Amoako et al., 2023; Attaf & Bensbahou, 2023). Παράλληλα, η ποσοτική έρευνα επιτρέπει τη διερεύνηση ενός φαινομένου μέσω των απόψεων των ιδίων των ενδιαφερομένων (Muijs, 2010), ενώ ταυτόχρονα επιτρέπει τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων προκειμένου να ποσοτικοποιήσει τις απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με το ζήτημα που εξετάζεται (Gray et al., 2007). Επιπρόσθετα, η ποσοτική έρευνα επιτρέπει και τη διερεύνηση συσχετίσεων. Όπως επισημαίνει η Κυριαζή (2009, σελ. 49) «η ποσοτική έρευνα εκθέτει τα θετικιστικά της στοιχεία στην αναγκαιότητα μέτρησης και εμπειρικής υπόστασης των θεωρητικών εννοιών, στη σημασία ανεύρεσης αιτιωδών συνδέσεων των μεταβλητών, καθώς και στην έμφαση στις εμπειρικές γενικεύσεις και συνεπώς στις κανονικότητες των κοινωνικών φαινομένων». Ένας επιπλέον λόγος για την οποίον

επιλέχθηκε η ποσοτική έρευνα είναι ότι αυτό το είδος έρευνας λιγότερο χρονοβόρο από τη διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας, ενώ παράλληλα παρέχει ένα μεγαλύτερο επίπεδο αμεροληψίας και αντικειμενικότητας του ερευνητή σε σχέση με την ποιοτική έρευνα που χαρακτηρίζεται από ένα υψηλό επίπεδο μεροληψίας (Johnson & Christensen, 2008).

Το ερωτηματολόγιο αποτελεί το πιο διαδεδομένο εργαλείο στην ποσοτική έρευνα που μπορεί να μετρήσει τις απόψεις των υποκειμένων της έρευνας (Cohen, Manion & Morrison, 2007). Αυτό το μεθοδολογικό εργαλείο επιλέχθηκε καθώς έχει τα παρακάτω πλεονεκτήματα (Ilieva, Baron & Healey, 2002; Singh, 2007; Neuman, 2014): α) είναι εύκολο να διανεμηθεί σε ένα μεγάλο αριθμό συμμετεχόντων την ίδια στιγμή, β) μπορεί να συμπληρωθεί από τους ίδιους τους συμμετέχοντες στην έρευνα, γ) είναι χαμηλού κόστους, δ) είναι εύκολο στην κωδικοποίησή του, στην εξαγωγή αποτελεσμάτων και στην επεξεργασία του.

Επιπρόσθετα, το ερωτηματολόγιο επιτρέπει τη στατιστική ανάλυση των απαντήσεων των ερωτηθέντων και συνεπώς την ποσοτικοποίηση των απόψεων που εξέφρασαν. Αυτό επιτυγχάνεται περισσότερο μέσω της χρησιμοποίησης των κλειστών ερωτήσεων που έχουν χρησιμοποιηθεί. Όπως επισημαίνεται από τους Cohen et al. (2007, σελ. 417), «εξαιρετικά δομημένες, κλειστές ερωτήσεις είναι χρήσιμες, καθώς μπορούν να παράγουν συχνότητες απαντήσεων που επιδέχονται στατιστικούς χειρισμούς και ανάλυση. Επίσης, δίνουν τη δυνατότητα συγκρίσεων μεταξύ ομάδων του δείγματος». Συνεπώς, οι κλειστού τύπου ερωτήσεις χρησιμοποιήθηκαν καθώς μπορούν πιο εύκολα να κωδικοποιηθούν, να υποστούν στατιστική επεξεργασία, αλλά και να ερμηνευθούν και να ποσοτικοποιηθούν για την παραγωγή των αποτελεσμάτων.

3.3 Δείγμα

Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 149 στελέχη ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων. Όσον αφορά στο προφίλ τους που αποτυπώνεται στον Πίνακα 3.1, οι περισσότεροι

είναι άντρες (51%), 31-40 ετών (34,2%), που έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια / μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση (40,3%), με άνω των 16 ετών προϋπηρεσίας στον τραπεζικό κλάδο (29,5%) και 6-10 έτη προϋπηρεσίας στον συγκεκριμένο τραπεζικό οργανισμό (27,5%).

Πίνακας 3.1 Δημογραφικό προφίλ συμμετεχόντων

		Συχνότητα	Ποσοστό
Φύλο	Άντρας	76	51.0
	Γυναίκα	73	49.0
Ηλικία	Έως 30	26	17.4
	31-40	51	34.2
	41-50	36	24.2
	51 και άνω	36	24.2
Εκπαιδευτικό επίπεδο	Δευτεροβάθμια / Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση	60	40.3
	ΑΕΙ / ΤΕΙ	48	32.2
	Μεταπτυχιακό / Διδακτορικό	41	27.5
Έτη προϋπηρεσίας στον τραπεζικό κλάδο	0-5	32	21.5
	6-10	36	24.2
	11-15	37	24.8
	16 και άνω	44	29.5
Έτη προϋπηρεσίας στον συγκεκριμένο τραπεζικό οργανισμό	0-5	37	24.8
	6-10	41	27.5
	11-15	34	22.8
	16 και άνω	37	24.8

3.4 Δεοντολογία της έρευνας

Η ηθική στην έρευνα είναι ιδιαίτερα σημαντική. Τα ηθικά ζητήματα που ανακύπτουν στο πλαίσιο μίας έρευνας είναι η ανωνυμία των συμμετεχόντων, η ενήμερη συγκατάθεσή τους, η διασφάλιση της μη πρόκλησης βλάβης και η ελεύθερη συμμετοχή και έκφραση των συμμετεχόντων (Cohen et al., 2007; Neuman, 2014). Προκειμένου να διασφαλιστεί η ηθική, ο ερευνητής προχώρησε στις παρακάτω ενέργειες πριν τη διεξαγωγή της συνέντευξης:

α) αρχικά ενημέρωσε τους πιθανούς συμμετέχοντες στην έρευνα σχετικά με το σκοπό της έρευνας, τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, το Πανεπιστήμιο και το μάθημα εντός του οποίου διεξάγεται αυτή η έρευνα, τη διαδικασία της έρευνας, τον εκτιμώμενο χρόνο διεξαγωγής της έρευνας, τη διασφάλιση της ανωνυμίας τους, ότι η έρευνα αυτή δεν θα τους προξενήσει οποιαδήποτε βλάβη, ότι είναι εθελοντική και ότι μπορούν να διακόψουν τη συμμετοχή τους χωρίς να ολοκληρώσουν την έρευνα, καθώς και το ότι τα δεδομένα που θα συλλεχθούν θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για το σκοπό αυτής της έρευνας,

β) δεν πίεσε κανέναν από τους συμμετέχοντες να λάβει μέρος στην έρευνα,

γ) δεν υπέδειξε καθ' οποιονδήποτε τρόπο τις απαντήσεις σε κανέναν από τους συμμετέχοντες,

δ) δεν παρερμήνευσε σκόπιμα και συνειδητά τα αποτελέσματα της έρευνας.

3.5 Διαδικασία της έρευνας

Ο ερευνητής σχεδίασε το ερωτηματολόγιο στη βάση των όσων αναφέρονται στη διεθνή βιβλιογραφία. Στη συνέχεια το μοίρασε σε ένα δείγμα πέντε ατόμων ώστε να διαπιστωθεί αν οι ερωτήσεις είναι κατανοητές και απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί. Έπειτα από την πιλοτική του εφαρμογή το ερωτηματολόγιο αναρτήθηκε στην πλατφόρμα Google Forms και ο σύνδεσμος εστάλη σε ένα δείγμα τραπεζικών στελεχών με την παράκληση να διαμοιραστεί περαιτέρω και

σε άλλα στελέχη. Έπειτα από τη συμπλήρωση των απαντήσεων τα δεδομένα εισήχθησαν κωδικοποιημένα στο στατιστικό πρόγραμμα SPSS 26 για περαιτέρω επεξεργασία. Για την ανάλυση χρησιμοποιήθηκε η περιγραφική στατιστική, οι συσχετίσεις και η ανάλυση παλινδρόμησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 Αποτελέσματα περιγραφικής στατιστικής

Ο Πίνακας 4.1 αποτυπώνει τις απόψεις των ερωτηθέντων αναφορικά με τη συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στις αρχές ESG. Παρατηρείται πως σε πολύ προς πάρα πολύ μεγάλο βαθμό ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στο να μην εμπλέκεται η τράπεζα σε επικίνδυνες ή ανήθικες πρακτικές (M=4,09, TA=0,805), ο εσωτερικός έλεγχος βοηθά στις αναφορές ESG (M=4,05, TA=0,787), ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην πρόληψη της απάτης (M=4,04, TA=0,761), ο εσωτερικός έλεγχος κατανοεί την τρέχουσα κατάσταση της εσωτερικής στρατηγικής, της ωριμότητας και της διάθεσης κινδύνου της τράπεζας σε θέματα ESG και παρέχει σχετική ενημέρωση (M=4,02, TA=0,826), ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην καθοδήγηση και διασφάλιση της αξιοποίησης της διαφορετικότητας στον εργασιακό χώρο (M=4,01, TA=0,771). Σε μικρότερο βαθμό ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στη διαχείριση χαρτοφυλακίου της τράπεζας (M=3,90, TA=0,803) και σε ακόμα μικρότερο ο εσωτερικός έλεγχος παρέχει καθοδήγηση για την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος εταιρικής αναφοράς με γνωστοποιήσεις χρηματοοικονομικής λογιστικής και βιωσιμότητας (M=3,83, TA=0,783).

Πίνακας 4.1 Απόψεις συμμετεχόντων για τη συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στις αρχές ESG

	N	Μέσος όρος	Τυπική απόκλιση
Ο εσωτερικός έλεγχος κατανοεί την τρέχουσα κατάσταση της εσωτερικής στρατηγικής, της ωριμότητας και της διάθεσης κινδύνου της τράπεζας σε θέματα ESG και παρέχει σχετική ενημέρωση	149	4.02	.826

Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στη διαχείριση χαρτοφυλακίου της τράπεζας	149	3.90	.803
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην πρόληψη της απάτης	149	4.04	.761
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στο να μην εμπλέκεται η τράπεζα σε επικίνδυνες ή ανήθικες πρακτικές	149	4.09	.805
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας από μέρους των ανώτερων στελεχών	149	3.96	.861
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στη βελτιστοποίηση της κατανομής και διαχείρισης πόρων της τράπεζας	149	3.91	.817
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην καθοδήγηση και διασφάλιση της προστασίας των δικαιωμάτων των εργαζομένων στον οργανισμό	149	3.96	.787
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην καθοδήγηση και διασφάλιση της αξιοποίησης της διαφορετικότητας στον εργασιακό χώρο	149	4.01	.771
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην καθοδήγηση και διασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος στη βάση των λειτουργιών της τράπεζας	149	3.94	.832
Ο εσωτερικός έλεγχος συνεισφέρει στη συμμόρφωση της τράπεζας με τις κανονιστικές απαιτήσεις	149	3.97	.858

Ο εσωτερικός έλεγχος παρέχει καθοδήγηση για την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος εταιρικής αναφοράς με γνωστοποιήσεις χρηματοοικονομικής λογιστικής και βιωσιμότητας	149	3.83	.783
Ο εσωτερικός έλεγχος βοηθά στο να ενσωματώσει η τράπεζα θέματα ESG στην επενδυτική ανάλυση και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων	149	3.94	.832
Ο εσωτερικός έλεγχος βοηθά στις αναφορές ESG	149	4.05	.787
Ο εσωτερικός έλεγχος παρακολουθεί και αξιολογεί την πρόοδο της τράπεζας στην εφαρμογή και ενσωμάτωση αρχών ESG στη στρατηγική και τις αποφάσεις της	149	3.97	.775
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην εναρμόνιση των αρχών ESG στους στρατηγικούς στόχους της τράπεζας	149	3.94	.887

Ο Πίνακας 4.2 αποτυπώνει τα περιγραφικά μέτρα των απόψεων των συμμετεχόντων στην έρευνα όσον αφορά στα στοιχεία εσωτερικού ελέγχου. Σε πολύ προς πάρα πολύ μεγάλο βαθμό υπάρχει ανεξαρτησία των εσωτερικών ελεγκτών ($M=4,10$, $TA=0,812$), οι εσωτερικοί ελεγκτές διαθέτουν τις κατάλληλες γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες ($M=4,09$, $TA=0,830$), οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι εξοικειωμένοι με τις λειτουργίες, την κουλτούρα και τις διαδικασίες του οργανισμού, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να εντοπίζουν κινδύνους και ευκαιρίες ESG ειδικά για τον οργανισμό ($M=4,07$, $TA=0,839$), υπάρχει επάρκεια αριθμού εσωτερικών ελεγκτών ($M=4,03$, $TA=0,817$). Σε μικρότερο βαθμό, ωστόσο, οι εσωτερικοί ελεγκτές προωθούν μια κουλτούρα βιωσιμότητας και μπορούν να διευκολύνουν τη συνεχή βελτίωση της τράπεζας σε ζητήματα ESG ($M=3,95$, $TA=0,825$).

Πίνακας 4.2 Απόψεις συμμετεχόντων για τα στοιχεία εσωτερικού ελέγχου

	N	Μέσος όρος	Τυπική απόκλιση
Υπάρχει επάρκεια αριθμού εσωτερικών ελεγκτών	149	4.03	.817
Υπάρχει ανεξαρτησία των εσωτερικών ελεγκτών	149	4.10	.812
Οι εσωτερικοί ελεγκτές διαθέτουν τις κατάλληλες γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες	149	4.09	.830
Οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι εξοικειωμένοι με τις λειτουργίες, την κουλτούρα και τις διαδικασίες του οργανισμού, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να εντοπίζουν κινδύνους και ευκαιρίες ESG ειδικά για τον οργανισμό	149	4.07	.839
Οι εσωτερικοί ελεγκτές προωθούν μια κουλτούρα βιωσιμότητας και μπορούν να διευκολύνουν τη συνεχή βελτίωση της τράπεζας σε ζητήματα ESG	149	3.95	.825

4.2 Αποτελέσματα επαγωγικής στατιστικής

Στην ενότητα αυτή εξετάζεται αρχικά κατά πόσο υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των στοιχείων εσωτερικού ελέγχου και του ρόλου του εσωτερικού ελέγχου στην εφαρμογή των αρχών ESG. Ο έλεγχος διεξήχθη με το τεστ chi-square και το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας τέθηκε ίσο με $\alpha=0,05$. Τα αποτελέσματα του ελέγχου παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.3, από όπου παρατηρούνται τα εξής:

Υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ των γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων των εσωτερικών ελεγκτών και του ότι ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας από μέρους των ανώτερων στελεχών ($p = 0.048 < 0.05$).

Υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ της εξοικείωσης των εσωτερικών ελεγκτών με τις λειτουργίες, την κουλτούρα και τις διαδικασίες του οργανισμού και του ότι ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στη βελτιστοποίηση της κατανομής και διαχείρισης πόρων της τράπεζας ($p = 0.003 < 0.05$).

Υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ της εξοικείωσης των εσωτερικών ελεγκτών με τις λειτουργίες, την κουλτούρα και τις διαδικασίες του οργανισμού και του ότι ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην εναρμόνιση των αρχών ESG στους στρατηγικούς στόχους της τράπεζας ($p = 0.041 < 0.05$).

Υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ της προώθησης κουλτούρας βιωσιμότητας από τους εσωτερικούς ελεγκτές και του ότι ο εσωτερικός έλεγχος βοηθά στις αναφορές ESG ($p = 0.018 < 0.05$).

Υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ της προώθησης κουλτούρας βιωσιμότητας από τους εσωτερικούς ελεγκτές και του ότι ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην εναρμόνιση των αρχών ESG στους στρατηγικούς στόχους της τράπεζας ($p = 0.031 < 0.05$).

Πίνακας 4.3 Συσχέτιση μεταξύ των στοιχείων του εσωτερικού ελέγχου και του ρόλου του εσωτερικού ελέγχου στην εφαρμογή των αρχών ESG

	Επάρκεια	Ανεξαρτησία	Γνώσεις, ικανότητες, δεξιότητες	Εξοικείωση	Κουλτούρα βιωσιμότητας
Ο εσωτερικός έλεγχος κατανοεί την τρέχουσα κατάσταση της εσωτερικής στρατηγικής, της ωριμότητας και της διάθεσης κινδύνου της τράπεζας σε θέματα ESG και παρέχει σχετική ενημέρωση	0,285	0,583	0,163	0,832	0,770
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στη διαχείριση χαρτοφυλακίου της τράπεζας	0,771	0,932	0,642	0,397	0,828
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην πρόληψη της απάτης	0,587	0,847	0,117	0,559	0,126
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στο να μην εμπλέκεται η τράπεζα σε επικίνδυνες ή ανήθικες πρακτικές	0,393	0,179	0,544	0,737	0,520
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας από μέρους των ανώτερων στελεχών	0,935	0,552	0,048	0,375	0,359
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στη βελτιστοποίηση της κατανομής και	0,729	0,832	0,773	0,003	0,173

διαχείρισης πόρων της τράπεζας					
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην καθοδήγηση και διασφάλιση της προστασίας των δικαιωμάτων των εργαζομένων στον οργανισμό	0,439	0,558	0,975	0,812	0,507
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην καθοδήγηση και διασφάλιση της αξιοποίησης της διαφορετικότητας στον εργασιακό χώρο	0,894	0,772	0,645	0,693	0,230
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην καθοδήγηση και διασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος στη βάση των λειτουργιών της τράπεζας	0,965	0,112	0,750	0,245	0,331
Ο εσωτερικός έλεγχος συνεισφέρει στη συμμόρφωση της τράπεζας με τις κανονιστικές απαιτήσεις	0,251	0,638	0,237	0,641	0,469
Ο εσωτερικός έλεγχος παρέχει καθοδήγηση για την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος εταιρικής αναφοράς με γνωστοποιήσεις χρηματοοικονομικής λογιστικής και βιωσιμότητας	0,738	0,667	0,102	0,343	0,560
Ο εσωτερικός έλεγχος βοηθά στο να ενσωματώσει η τράπεζα θέματα ESG στην επενδυτική ανάλυση και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων	0,677	0,860	0,673	0,069	0,371
Ο εσωτερικός έλεγχος βοηθά στις	0,328	0,246	0,762	0,940	0,018

αναφορές ESG					
Ο εσωτερικός έλεγχος παρακολουθεί και αξιολογεί την πρόοδο της τράπεζας στην εφαρμογή και ενσωμάτωση αρχών ESG στη στρατηγική και τις αποφάσεις της	0,310	0,399	0,850	0,348	0,730
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην εναρμόνιση των αρχών ESG στους στρατηγικούς στόχους της τράπεζας	0,289	0,501	0,913	0,041	0,031

Επίσης στην παρούσα ενότητα εξετάζεται αν υπάρχει διαφοροποίηση των απόψεων που εξέφρασαν οι ερωτηθέντες στη βάση των δημογραφικών και επαγγελματικών τους στοιχείων. Για τον έλεγχο χρησιμοποιήθηκαν μη παραμετρικά τεστ, καθώς ο έλεγχος κανονικότητας των δεδομένων κατέδειξε πως τα δεδομένα δεν ακολουθούν την κανονική κατανομή ($p < 0.05$). Έτσι, για το φύλο χρησιμοποιήθηκε το τεστ Mann-Whitney, ενώ για τις υπόλοιπες δημογραφικές μεταβλητές χρησιμοποιήθηκε το τεστ Kruskal-Wallis.

Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση των απόψεων των ερωτηθέντων όσον αφορά στο ότι ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στο να μην εμπλέκεται η τράπεζα σε επικίνδυνες ή ανήθικες πρακτικές στη βάση της ηλικίας ($p < 0.05$), με όσους είναι μικρότερης ηλικίας να σημειώνουν υψηλότερο mean rank.

Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση των απόψεων των ερωτηθέντων όσον αφορά στο ότι ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην καθοδήγηση και διασφάλιση της αξιοποίησης της διαφορετικότητας στον εργασιακό χώρο στη βάση της ηλικίας ($p < 0.05$), με όσους είναι 31-40 ετών να σημειώνουν υψηλότερο mean rank.

Πίνακας 4.4 Διαφοροποίηση απόψεων ερωτηθέντων στη βάση των δημογραφικών τους στοιχείων

	Φύλο	Ηλικία	Εκ/κό επ/δο	Έτη στον κλάδο	Έτη στην τράπεζα
Απόψεις για τον ρόλο του εσωτερικού ελέγχου στο ESG					
Ο εσωτερικός έλεγχος κατανοεί την τρέχουσα κατάσταση της εσωτερικής στρατηγικής, της ωριμότητας και της διάθεσης κινδύνου της τράπεζας σε θέματα ESG και παρέχει σχετική ενημέρωση	0,772	0,895	0,112	0,626	0,287
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στη διαχείριση χαρτοφυλακίου της τράπεζας	0,966	0,418	0,603	0,750	0,128
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην πρόληψη της απάτης	0,654	0,253	0,081	0,207	0,718
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στο να μην εμπλέκεται η τράπεζα σε επικίνδυνες ή ανήθικες πρακτικές	0,379	0,049	0,842	0,193	0,432
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας από μέρους των ανώτερων στελεχών	0,699	0,887	0,530	0,228	0,985
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στη βελτιστοποίηση της κατανομής και διαχείρισης πόρων της τράπεζας	0,408	0,139	0,980	0,276	0,344
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην καθοδήγηση και διασφάλιση της	0,290	0,265	0,978	0,223	0,496

προστασίας των δικαιωμάτων των εργαζομένων στον οργανισμό					
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην καθοδήγηση και διασφάλιση της αξιοποίησης της διαφορετικότητας στον εργασιακό χώρο	0,393	0,028	0,918	0,178	0,498
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην καθοδήγηση και διασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος στη βάση των λειτουργιών της τράπεζας	0,438	0,351	0,879	0,350	0,393
Ο εσωτερικός έλεγχος συνεισφέρει στη συμμόρφωση της τράπεζας με τις κανονιστικές απαιτήσεις	0,068	0,957	0,235	0,750	0,104
Ο εσωτερικός έλεγχος παρέχει καθοδήγηση για την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος εταιρικής αναφοράς με γνωστοποιήσεις χρηματοοικονομικής λογιστικής και βιωσιμότητας	0,275	0,203	0,188	0,994	0,942
Ο εσωτερικός έλεγχος βοηθά στο να ενσωματώσει η τράπεζα θέματα ESG στην επενδυτική ανάλυση και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων	0,633	0,367	0,534	0,134	0,109
Ο εσωτερικός έλεγχος βοηθά στις αναφορές ESG	0,576	0,368	0,693	0,085	0,811
Ο εσωτερικός έλεγχος παρακολουθεί και αξιολογεί την πρόοδο της τράπεζας στην	0,434	0,491	0,275	0,323	0,222

εφαρμογή και ενσωμάτωση αρχών ESG στη στρατηγική και τις αποφάσεις της					
Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην εναρμόνιση των αρχών ESG στους στρατηγικούς στόχους της τράπεζας	0,959	0,358	0,291	0,072	0,589
Απόψεις ερωτηθέντων για τα στοιχεία εσωτερικού ελέγχου					
Υπάρχει επάρκεια αριθμού εσωτερικών ελεγκτών	0,131	0,054	0,256	0,956	0,287
Υπάρχει ανεξαρτησία των εσωτερικών ελεγκτών	0,902	0,140	0,741	0,923	0,972
Οι εσωτερικοί ελεγκτές διαθέτουν τις κατάλληλες γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες	0,478	0,715	0,556	0,179	0,558
Οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι εξοικειωμένοι με τις λειτουργίες, την κουλτούρα και τις διαδικασίες του οργανισμού, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να εντοπίζουν κινδύνους και ευκαιρίες ESG ειδικά για τον οργανισμό	0,092	0,098	0,132	0,958	0,194
Οι εσωτερικοί ελεγκτές προωθούν μια κουλτούρα βιωσιμότητας και μπορούν να διευκολύνουν τη συνεχή βελτίωση της τράπεζας σε ζητήματα ESG	0,348	0,386	0,291	0,887	0,157

4.3 Αποτελέσματα παλινδρόμησης

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης που διεξήχθη προκειμένου να εντοπιστούν οι προσδιοριστικοί παράγοντες του ρόλου του εσωτερικού ελέγχου ως προς την παροχή ενημέρωσης στην τράπεζα σε ζητήματα που άπτονται διαφόρων πτυχών των κριτηρίων ESG. Έτσι, ως εξαρτημένη μεταβλητή τέθηκε η ερώτηση: «Ο εσωτερικός έλεγχος κατανοεί την τρέχουσα κατάσταση της εσωτερικής στρατηγικής, της ωριμότητας και της διάθεσης κινδύνου της τράπεζας σε θέματα ESG και παρέχει σχετική ενημέρωση» και ως ανεξάρτητες οι υπόλοιπες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, συμπεριλαμβανομένων και των στοιχείων εσωτερικού ελέγχου. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στους πιο κάτω πίνακες.

Αρχικά παρατηρείται πως το μοντέλο ταιριάζει στα δεδομένα ($p = 0.013 < 0.05$) όπως παρατηρείται από τον πίνακα Anova. Διαπιστώνεται επίσης ότι οι ανεξάρτητες μεταβλητές ερμηνεύουν το 17,9% της εξαρτημένης μεταβλητής, όπως παρατηρείται από τον πίνακα Model Summary. Από τον τελευταίο πίνακα διαπιστώνεται πως προσδιοριστικοί παράγοντες του ρόλου του εσωτερικού ελέγχου ως προς την παροχή ενημέρωσης μέσα από την κατανόηση της τρέχουσας κατάστασης της εσωτερικής στρατηγικής, της ωριμότητας και της διάθεσης κινδύνου της τράπεζας σε θέματα ESG είναι: ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στην πρόληψη της απάτης ($p = 0.035 < 0.05$), η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην καθοδήγηση και διασφάλιση της προστασίας των δικαιωμάτων των εργαζομένων στον οργανισμό ($p = 0.028 < 0.05$), αλλά και το ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές διαθέτουν τις κατάλληλες γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες ($p = 0.043 < 0.05$).

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate

1	.423	.179	.058	.802

ANOVA

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	18.066	19	.951	1.480	.013
	Residual	82.874	129	.642		
	Total	100.940	148			

Coefficients

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3.865	1.430		2.704	.008
	Q7	-.001	.086	-.001	-.014	.989
	Q8	.196	.092	.181	2.130	.035
	Q9	-.010	.089	-.010	-.111	.912
	Q10	-.088	.079	-.091	-1.105	.271
	Q11	-.080	.088	-.079	-.912	.364
	Q12	-.195	.088	-.186	-2.216	.028
	Q13	.134	.091	.125	1.471	.144
	Q14	-.078	.085	-.078	-.918	.360

Q15	.006	.083	.006	.070	.944
Q16	.106	.089	.101	1.197	.233
Q17	.010	.084	.010	.122	.903
Q18	-.031	.088	-.030	-.352	.725
Q19	-.032	.090	-.030	-.354	.724
Q20	-.034	.078	-.036	-.429	.668
Q21	-.149	.084	-.148	-1.781	.077
Q22	.080	.085	.078	.936	.351
Q23	.173	.085	.174	2.043	.043
Q24	.116	.085	.118	1.363	.175
Q25	-.096	.089	-.096	-1.083	.281

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

5.1 Συμπεράσματα της έρευνας

Από την έρευνα διαπιστώθηκε πως ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στο να μην εμπλέκεται η τράπεζα σε επικίνδυνες ή ανήθικες πρακτικές, συμβάλει στην πρόληψη της απάτης, βοηθά στις αναφορές ESG, κατανοεί την τρέχουσα κατάσταση της εσωτερικής στρατηγικής, της ωριμότητας και της διάθεσης κινδύνου της τράπεζας σε θέματα ESG και παρέχει σχετική ενημέρωση, ενώ τέλος ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην καθοδήγηση και διασφάλιση της αξιοποίησης της διαφορετικότητας στον εργασιακό χώρο. Συνεπώς, παρατηρείται η σημαντική συνεισφορά του εσωτερικού ελέγχου κυρίως σε θέματα πρόληψης απάτης, ηθικής λειτουργίας, διαχείρισης κινδύνου και παροχής ενημέρωσης. Τα ευρήματα αυτά δεν έρχονται σε αντίθεση με τα όσα έχουν αναφερθεί στη διεθνή βιβλιογραφία (Deloitte, 2011; Institute of Internal Auditors, 2013; Hammami & Hendijani Zadeh, 2020; Institute of Internal Auditors-Spain, 2022; Harasheh & Provasi, 2022; Eulerich et al., 2022; Moalla & Dammak, 2023; Thanasas & Lampropoulos, 2023). Βρέθηκε ακόμα από τη διεξαγωγή της παλινδρόμησης πως ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στην πρόληψη της απάτης και στην καθοδήγηση και διασφάλιση της προστασίας των δικαιωμάτων των εργαζομένων στον οργανισμό αποτελούν δύο εκ των τριών προσδιοριστικών παραγόντων του ρόλου του εσωτερικού ελέγχου ως προς την παροχή ενημέρωσης μέσα από την κατανόηση της τρέχουσας κατάστασης της εσωτερικής στρατηγικής, της ωριμότητας και της διάθεσης κινδύνου της τράπεζας σε θέματα ESG.

Ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να υιοθετήσει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, ενσωματώνοντας την αξιολόγηση των περιοχών κινδύνου ESG σε ευρύτερα σχέδια ελέγχου για να παρέχει έλεγχο σε όλο τον οργανισμό. Αυτή η προσέγγιση μπορεί να βοηθήσει να τονιστεί ο βαθμός στον οποίο οι δραστηριότητες που σχετίζονται με το ESG εντοπίζονται, εξετάζονται και τεκμηριώνονται σε όλη την επιχείρηση. Δεδομένης

της ευρείας εμβέλειάς τους σε ολόκληρη την επιχείρηση, οι εσωτερικοί ελεγκτές μπορούν να αξιολογήσουν τον κίνδυνο ESG ενός οργανισμού από πολλαπλές προοπτικές και να βοηθήσουν στη σύνδεση μεταξύ αυτών, αλλά και στη σύνδεση των κινδύνων με στοιχεία του οργανισμού. Για παράδειγμα, κατά την αξιολόγηση της διακυβέρνησης και της πολιτικής, οι εσωτερικοί ελεγκτές μπορούν να εξετάσουν εάν ο οργανισμός έχει δημιουργήσει μια δομή διακυβέρνησης και μια κουλτούρα που υποστηρίζουν την αποτελεσματική διαχείριση του κλιματικού κινδύνου και εάν οι πληροφορίες για τους διαφόρους κινδύνους αναφέρονται στο διοικητικό συμβούλιο. Επιπλέον, οι ελεγκτές μπορούν να αξιολογήσουν τη στρατηγική κινδύνου και τη δέσμευση του οργανισμού σε αυτήν, καθώς και το αν διαδίδονται με συνέπεια σε ολόκληρο τον οργανισμό και εάν οι κίνδυνοι (π.χ. περιβαλλοντικοί) λαμβάνονται υπόψη σε νέα προϊόντα και υπηρεσίες (Fedele, 2021).

Οι ανεξάρτητοι ελεγκτές, για το ρόλο τους δημόσιου συμφέροντος, διαδραματίζουν ρόλο στη ροή αξιόπιστων πληροφοριών για τη λήψη αποφάσεων (Runyon, 2022). Συνεπώς, η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου ενός οργανισμού μπορεί να βοηθήσει στην εφαρμογή συνεπών συνόλων προτύπων και στη δημιουργία ενός εσωτερικού ανεξάρτητου μηχανισμού αξιοποιώντας τη διακυβέρνηση του προγράμματος ESG ως μέρος του προγράμματος συνολικής διακυβέρνησης μιας εταιρείας. Αυτό είναι ζωτικής σημασίας διότι η έλλειψη διαφάνειας σχετικά με τις πληροφορίες που αποκαλύπτονται δημόσια αυξάνει τη σημασία αυτού του τύπου λειτουργίας εσωτερικού ανεξάρτητου ελέγχου (Fedele, 2021).

Σύμφωνα και με τον Fua (2022), οι λειτουργίες εσωτερικού ελέγχου ενδέχεται να εξετάσουν το ενδεχόμενο να εκτελέσουν αρχικά δραστηριότητες που σχετίζονται με το ESG και να παρέχουν την απαιτούμενη διασφάλιση σε επίπεδο διακυβέρνησης ESG, εστιάζοντας στη στρατηγική ESG και στο πλαίσιο διαχείρισης κινδύνου. Οι λειτουργίες εσωτερικού ελέγχου έχουν την ευκαιρία να προλάβουν τους επικείμενους κανονισμούς διαχείρισης κινδύνου και γνωστοποίησης και τις συνακόλουθες απαιτήσεις

διασφάλισης διασφαλίζοντας ότι το ίδρυμα διαθέτει το σωστό θεμελιώδες πρόγραμμα ESG για τη διοίκηση, τον εντοπισμό, τη διαχείριση κινδύνων και την αναφορά κινδύνων ESG. Περαιτέρω, ο εσωτερικός έλεγχος θα πρέπει να εξετάζει την πληρότητα και την ακρίβεια των μετρήσεων και των υποκείμενων δεδομένων των αναφορών ESG από τους ίδιους τους οργανισμούς, να αξιολογεί την ευθυγράμμιση με οποιαδήποτε πρότυπα ή πρωτόκολλα του κλάδου και να αξιολογεί τις διαδικασίες και τους ελέγχους αναφοράς της διοίκησης.

Επιπρόσθετα, ο εσωτερικός έλεγχος διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στη διασφάλιση της αποτελεσματικής λειτουργίας των θεμελιωδών εσωτερικών ελέγχων που σχετίζονται με οικονομικές, λειτουργικές δραστηριότητες και δραστηριότητες συμμόρφωσης. Αυτός ο ρόλος περιλαμβάνει την επικύρωση της αποτελεσματικότητας των ελέγχων και των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με το ESG για να βοηθήσουν τους οργανισμούς να διαχειριστούν αυτούς τους κινδύνους και να ενισχύσουν την ανθεκτικότητα. Εάν δεν διαχειρίζονται αποτελεσματικά, οι κίνδυνοι ESG μπορεί να έχουν αρνητική επίδραση στην απόδοση ενός οργανισμού, τόσο λειτουργικά όσο και οικονομικά. Περαιτέρω δυσμενείς συνέπειες μπορεί να εκδηλωθούν, συμπεριλαμβανομένης της βλάβης στη φήμη ή της παραβίασης της εμπιστοσύνης με τα ενδιαφερόμενα μέρη, αλλά και μείωση της οργανωσιακής ανθεκτικότητας (Runyon, 2022).

Αναφορικά με τα στοιχεία του εσωτερικού ελέγχου που υπάρχουν στα τραπεζικά ιδρύματα, διαπιστώθηκε πως υπάρχει σε μεγάλο βαθμό επάρκεια και ανεξαρτησία των εσωτερικών ελεγκτών, ένα κατάλληλο επίπεδο γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων, εξοικείωση των εσωτερικών ελεγκτών με τις λειτουργίες, την κουλτούρα και τις διαδικασίες του οργανισμού, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να εντοπίζουν κινδύνους και ευκαιρίες ESG ειδικά για τον οργανισμό. Τα στοιχεία αυτά έχουν τονιστεί από τη διεθνή βιβλιογραφία ως σημαντικά για την άσκηση αποτελεσματικού εσωτερικού ελέγχου και την αποτελεσματική του συμβολή σε ζητήματα ESG (Soh & Martinov-Bennie, 2015; Buallay & Al-Ajmi, 2020; Koo & Ki, 2020; Institute of Internal Auditors, 2021; Arif et al.,

2021; Otto-Mentz et al., 2022; Amoako et al., 2023). Μάλιστα, βρέθηκε από την έρευνα πως η εξοικείωση των εσωτερικών ελεγκτών με τις λειτουργίες, την κουλτούρα και τις διαδικασίες του οργανισμού σχετίζεται με το ότι ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στη βελτιστοποίηση της κατανομής και διαχείρισης πόρων της τράπεζας και στην εναρμόνιση των αρχών ESG στους στρατηγικούς στόχους της τράπεζας, ενώ η τεχνογνωσία των εσωτερικών ελεγκτών (γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες) σχετίζεται με το ότι ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας από μέρους των ανώτερων στελεχών. Βρέθηκε ακόμα από τη διεξαγωγή της παλινδρόμησης πως οι κατάλληλες γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες από μέρους των εσωτερικών ελεγκτών αποτελούν έναν από τους προσδιοριστικούς παράγοντες του ρόλου του εσωτερικού ελέγχου ως προς την παροχή ενημέρωσης μέσα από την κατανόηση της τρέχουσας κατάστασης της εσωτερικής στρατηγικής, της ωριμότητας και της διάθεσης κινδύνου της τράπεζας σε θέματα ESG.

Όμως, σε μικρότερο βαθμό οι εσωτερικοί ελεγκτές προωθούν μια κουλτούρα βιωσιμότητας και μπορούν να διευκολύνουν τη συνεχή βελτίωση της τράπεζας σε ζητήματα ESG, κάτι που όμως είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την περαιτέρω ενίσχυση του ESG από μέρους των τραπεζών. Μάλιστα, διαπιστώθηκε πως η προώθηση μίας τέτοιας κουλτούρας από μέρους των εσωτερικών ελεγκτών σχετίζεται με το ότι ο εσωτερικός έλεγχος βοηθά στις αναφορές ESG και συμβάλει στην εναρμόνιση των αρχών ESG στους στρατηγικούς στόχους της τράπεζας.

Τέλος, δε διαπιστώθηκε επίδραση των δημογραφικών και επαγγελματικών χαρακτηριστικών των στελεχών ως προς τις απόψεις που εξέφρασαν, με ελάχιστες εξαιρέσεις ως προς την ηλικία. Πιο συγκεκριμένα, όσοι εργαζόμενοι είναι μικρότερης ηλικίας θεωρούν περισσότερο πως ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στο να μην εμπλέκεται η τράπεζα σε επικίνδυνες ή ανήθικες πρακτικές, αλλά και πως ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην καθοδήγηση και διασφάλιση της αξιοποίησης της διαφορετικότητας στον εργασιακό χώρο. Επομένως, διαπιστώνεται μία πιο θετική

πρόσληψη του ρόλου του εσωτερικού ελέγχου ως προς αυτά τα στοιχεία από άτομα μικρότερης ηλικίας.

5.2 Πρακτικές επιπτώσεις της έρευνας

Ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην απόδοση ESG και στους στόχους αναφοράς ενός οργανισμού παρέχοντας τόσο συστάσεις όσο και ανεξάρτητη διασφάλιση σχετικά με τη διακυβέρνηση, τις διαδικασίες και τους εσωτερικούς ελέγχους ESG. Οι ακόλουθοι είναι οι τρόποι με τους οποίους ο Εσωτερικός Έλεγχος μπορεί να παρέχει αξιόπιστη διασφάλιση για το πρόγραμμα ESG ενός οργανισμού: Αξιολόγηση της τρέχουσας ωριμότητας ESG του οργανισμού, εκτέλεση εκτιμήσεων κινδύνων, εξασφάλιση σωστής δομής διακυβέρνησης και επίβλεψης, επικύρωση στόχων διαχείρισης κινδύνων ESG, αξιολόγηση του πλαισίου διαχείρισης κινδύνων ESG, διαχείριση κινδύνου, διασφάλιση τεκμηρίωσης των πολιτικών και διαδικασιών ESG, αξιολόγηση του σχεδιασμού και της λειτουργικής αποτελεσματικότητας των δραστηριοτήτων ελέγχου, επανεξέταση μετρήσεων χρηματοοικονομικής και μη χρηματοοικονομικής αναφοράς ESG, αξιολόγηση της επάρκειας των αξιολογήσεων επιπτώσεων και των δοκιμών πίεσης, επιβεβαίωση μοντέλων καταστροφής (ATC), συνεργασία με το Νομικό Τμήμα και το Τμήμα Συμμόρφωσης (Santos, 2023).

Όμως, από τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας διαπιστώνεται πως θα πρέπει να αυξηθεί ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου ως προς τη διασφάλιση και κυρίως ως προς τον συμβουλευτικό του ρόλο στην περίπτωση του τραπεζικού κλάδου, σύμφωνα και με τον ισχυρισμό διαφόρων μελετητών (Eulerich et al., 2022; Thanasas & Lampropoulos, 2023). Η παροχή συμβουλών σχετικά με τον κίνδυνο ESG είναι μια σημαντική ευκαιρία για τη διεύρυνση του ρόλου του εσωτερικού ελέγχου πέρα από την αξιόπιστη διασφάλιση και τους αποτελεσματικούς ελέγχους (Fua, 2022).

Όπως έχουν βρει και οι Eulerich et al. (2022) στη μελέτη τους, θα πρέπει να υπάρξει ένα πιο αυξημένο επίπεδο ευαισθητοποίησης ως προς τον ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει ο εσωτερικός έλεγχος σε ζητήματα ESG. Σύμφωνα και με τους Lenz και Hoos (2023), το ESG δεν είναι σε μεγάλο βαθμό ενσωματωμένο στο έργο της λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου. Ενώ το ESG έχει υποστηριχθεί πως είναι ένας από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους κινδύνους για το 2023, οι κίνδυνοι ESG δε βρίσκονται στην προτεραιότητα εταιρειών, σε σύγκριση με άλλα ζητήματα όπως η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, η προσέλκυση και διατήρηση ταλέντων, οι μακροοικονομικές συνθήκες, οι ρυθμιστικές αλλαγές, αλλά και ζητήματα που σχετίζονται με την εφοδιαστική αλυσίδα. Το ίδιο έχει επισημανθεί και από τον Santos (2023), προσθέτοντας πως, γενικά, το χαμηλό επίπεδο δεσμεύσεων εσωτερικού ελέγχου στο ESG μπορεί να οφείλεται σε άλλες προτεραιότητες που καταναλώνουν διαθέσιμους πόρους ή/και σε έλλειψη γνώσης ή κατανόησης των κινδύνων ESG από τους εσωτερικούς ελεγκτές και στις λειτουργικές και οικονομικές επιπτώσεις για τον οργανισμό.

Συνεπώς, όπως επισημαίνεται και από τον Fua (2022), η αποτελεσματική ανταπόκριση σε επιταχυνόμενους κινδύνους και ευκαιρίες που σχετίζονται με το ESG θα απαιτήσει από τους οργανισμούς να ενσωματώσουν το ESG στην επιχειρηματική στρατηγική και στη διαχείριση επιχειρηματικού κινδύνου σε μια συντονισμένη, στρατηγική προσέγγιση με ισχυρή εποπτεία. Οι οργανισμοί πρέπει να εξετάσουν πώς οι κλιματικοί και άλλοι κίνδυνοι ESG θα μεταφραστούν στους παραδοσιακούς τύπους κινδύνου και να τους αξιολογήσουν σε ποικίλους χρονικούς ορίζοντες για να προγραμματίσουν κατάλληλα. Αυτό θα απαιτήσει δύο νέες δυνατότητες: α) τεχνογνωσία για την κατανόηση των ρυθμιστικών προσδοκιών, για τον εντοπισμό και τη διαχείριση των κλιματικών και άλλων κινδύνων ESG, καθώς και για την κατανόηση του πώς αυτοί μπορεί να εκδηλωθούν ως φυσικοί, λειτουργικοί, συμμόρφωσης και οικονομικοί κίνδυνοι, β) απαραίτητοι πόροι, διαδικασίες, τεχνολογία, πηγές δεδομένων και μετρήσεις για την αξιολόγηση και την παρακολούθηση αυτών των αναδυόμενων κινδύνων.

Εκτός των ανωτέρω και κυρίως της ενσωμάτωσης του ESG στο έργο του εσωτερικού ελέγχου και την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τον ρόλο του εσωτερικού ελέγχου σε ζητήματα ESG, περαιτέρω προκλήσεις για τους εσωτερικούς ελεγκτές συνιστούν η κατανόηση του τοπίου ESG του κλάδου και του τομέα του οργανισμού. Η συγκριτική αξιολόγηση των ανταγωνιστών, η ενημέρωση σχετικά με τις αλλαγές στην κυβερνητική πολιτική και νομοθεσία και η παρακολούθηση των διαφορετικών προοπτικών μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ενδιαφερομένων είναι όλα κρίσιμα για την αποτελεσματική αξιολόγηση και διαχείριση των κινδύνων ESG, ενώ παράλληλα εξισορροπούνται αυτοί οι κίνδυνοι με άλλους απαιτήσεις ελέγχου υψηλής προτεραιότητας. Ομοίως, είναι εξίσου σημαντικό για τις ομάδες εσωτερικού ελέγχου να κατανοήσουν την τρέχουσα κατάσταση της εσωτερικής στρατηγικής, της ωριμότητας και της διάθεσης κινδύνου της εταιρείας, καθώς σχετίζεται με θέματα ESG. Ουσιαστικά, οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει: α) να κατανοήσουν τη στρατηγική / τη δέσμευση του οργανισμού για κινδύνους ESG, ν) να κατανοήσουν πώς το ESG ευθυγραμμίζεται και ενσωματώνεται στη βασική στρατηγική της εταιρείας, γ) να προσδιορίσουν ποιες ομάδες της εταιρείας κατέχουν συγκεκριμένες διαδικασίες ESG, δ) να χαρτογραφήσουν την τρέχουσα κατάσταση υποβολής εκθέσεων σε εσωτερικά και εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη. Οι δύο τελευταίοι παράγοντες είναι καθοριστικής σημασίας, επειδή η λειτουργία ελέγχου χρειάζεται να εκτιμάται ρητά ο ρόλος της από τους ηγέτες της εταιρείας που διευθύνουν, διοικούν και κατέχουν μια λειτουργία δεδομένων ή παράδοσης στο πλαίσιο του προγράμματος ESG της εταιρείας. Επιπλέον, η ενσωμάτωση της διασφάλισης ESG στο ετήσιο σχέδιο ελέγχου, ειδικά όταν το επίπεδο γνώσης ESG εντός της ομάδας είναι χαμηλό, είναι μια άλλη βασική πρόκληση που πρέπει να κατακτηθεί. Για να ξεπεραστεί αυτό, οι ηγέτες της ομάδας ελέγχου θα πρέπει να αναλύσουν τον τρόπο με τον οποίο το ESG θα μπορούσε να ενσωματωθεί στο υπάρχον πρόγραμμα αξιολόγησης κινδύνου και στη συνέχεια να επικεντρωθούν σε μεγαλύτερα ζητήματα που θα αποφέρουν γρήγορες νίκες για να μεγιστοποιήσουν τον αντίκτυπο και την αξία της διασφάλισης (Runyon, 2022).

Σύμφωνα και με τον Fua (2022), οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να αποκτήσουν την τεχνογνωσία στο αντικείμενο που απαιτείται για να κάνουν ουσιαστικές συνεισφορές. Σε αυτό το πλαίσιο ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να χρειάζεται εξωτερική βοήθεια από ειδικούς ESG που μπορούν να εργαστούν παράλληλα με εσωτερικές ομάδες και να διευκολύνουν τη μεταφορά γνώσεων.

5.3 Περιορισμοί και προτάσεις μελλοντικής ερευνητικής κατεύθυνσης

Στην έρευνα αυτή έλαβαν μέρος τραπεζικά στελέχη των συστημικών τραπεζών της Ελλάδας. Ωστόσο, το δείγμα δεν μπορεί να θεωρηθεί αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η γενίκευση των αποτελεσμάτων. Συνεπώς προτείνεται η διεξαγωγή μελέτης σε ένα πιο μεγάλο και πιο διαφοροποιημένο ως προς τη σύνθεσή του δείγμα, αντιπροσωπευτικού του πληθυσμού. Σημαντικό είναι να εξεταστούν και οι απόψεις ανωτέρων στελεχών, όπως και στελεχών της κεντρικής τράπεζας, ώστε τα ευρήματα να αντικατοπτρίζουν ένα πιο ευρύ δείγμα ερωτηθέντων.

Επίσης, μελλοντική έρευνα θα πρέπει να διεξαχθεί στους ιδίους τους εσωτερικούς ελεγκτές προκειμένου να διερευνηθούν οι απόψεις τους. Σε αυτό το πλαίσιο προτείνεται και η διεξαγωγή μίας μεικτής έρευνας, με τη συνεισφορά και της ποιοτικής μεθόδου. Η πρόταση αυτή οφείλεται στο ότι η ποιοτική έρευνα έχει ως στόχο την κατανόηση φαινομένων υπό την οπτική της εμπειρίας των συμμετεχόντων, όπως οι ίδιοι βιώνουν και αισθάνονται ένα γεγονός. Επομένως, η ποιοτική έρευνα οδηγεί στο να εκφράσουν οι ερωτηθέντες ελεύθερα την άποψή τους, κάτι το οποίο μπορεί να οδηγήσει και στην απόκτηση νέας γνώσης.

Τέλος, μελλοντικές έρευνες μπορούν και είναι ενδιαφέρον να μελετήσουν τη συμβολή του εσωτερικού ελέγχου σε ζητήματα ESG και ως προς την επίδραση σε μεταβλητές όπως η αξία των τραπεζών, η κερδοφορία τους, ή άλλα ζητήματα που άπτονται της λειτουργίας, της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητάς τους. Τέτοιες έρευνες μπορούν να διεξαχθούν χρησιμοποιώντας δεδομένα των ιδίων των τραπεζών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Akudugu, J. A. (2012). Accountability in local government revenue management: who does what?. *Information and Knowledge Management*, 2(8), 22-32.

Alamsyah, S. A. L., & Muljo, H. M. (2023). The Effect of ESG Dimensions on Banking Performance: An Empirical Investigation in Asia Pacific. *E3S Web of Conferences*, 426, <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202342602053>.

Amoako, G. K., Bawuah, J., Asafo-Adjei, E., & Ayimbire, C. (2023). Internal audit functions and sustainability audits: Insights from manufacturing firms. *Cogent Business & Management*, 10(1), <https://doi.org/10.1080/23311975.2023.2192313>.

Anasashvili, N., Hong P. D., Klingebiel, D. M. H., Herrero Montes, C. M., & Ruiz Gil, M. A. (2020). *Central Bank Reserve Management Practices: Insights into Public Asset Management from the Second RAMP Survey*. Washington: The World Bank Group.

Arena, M., & Azzone, G. (2009). Identifying Organizational Drivers of Internal Audit Effectiveness. *International Journal of Auditing*, 13(1), 43-60.

Arif, M., Sajjad, A., Farooq, S., Abrar, M., & Joyo, A.S. (2021). The impact of audit committee attributes on the quality and quantity of environmental, social and governance (ESG) disclosures. *Corporate Governance*, 21(3), 497-514. <https://doi.org/10.1108/CG-06-2020-0243>.

Attaf, W. F, & Bensbahou, A. (2023). Governance of internal audit and its role in adding value A field study at Al-Watania Cement Company (Aden) in the context of improving its environmental management. *E3S Web of Conferences*, 412, <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202341201080>.

Βασιλείου, Δ., Ηρειώτης, Ν., Μενεξιάδης, Μ., & Μπάλιος, Δ. Π. (2017). *Εσωτερικός έλεγχος για επιχειρήσεις και οργανισμούς*. Αθήνα: Rosili.

Barclay Simpson (2017). An Introduction to Internal Auditing in Banking. http://k.b5z.net/i/u/6024308/f/Intro_20IA_20Banking_20publication.pdf

Bătaea, O. M., Dan Dragomira, V., & Feleagă, L. (2020). Environmental, social, governance (ESG), and financial performance of European banks. *Accounting and Management Information Systems*, 19(3), 480-501. <http://dx.doi.org/10.24818/jamis.2020.03003>.

Bouyé, E., Klingebiel, D., & Ruiz, M. (2021). Environmental, Social, And Governance Investing. A Primer for Central Banks' Reserve Managers. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/677271630474233931/pdf/Environmental-Social-and-Governance-Investing-A-Primer-for-Central-Banks-Reserve-Managers.pdf>

Buallay, A., & Al-Ajmi, J. (2020). The role of audit committee attributes in corporate sustainability reporting: Evidence from banks in the Gulf Cooperation Council. *Journal of Applied Accounting Research*, 21(2), 249-264. <https://doi.org/10.1108/JAAR-06-2018-0085>.

Carcello, J. V., Hermanson, D. R., & Raghunandan, K. (2005). Factors Associated with U.S. Public Companies' Investment in Internal Auditing. *Accounting Horizons*, 19(2), 69-84.

Chambers, A. D., & Odar, M. (2015). A new vision for internal audit. *Managerial Auditing Journal*, 30(1), 34-55.

Citterio, A., & King, T. (2023). The role of Environmental, Social, and Governance (ESG) in predicting bank financial distress. *Finance Research Letters*, 51, <https://doi.org/10.1016/j.frl.2022.103411>.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Cohen, A., & Sayag, G. (2010). The Effectiveness of Internal Auditing: An Empirical Examination of its Determinants in Israeli Organisations. *Australian Accounting Review*, 20(3), 296-307.

Deloitte (2019). Agile internal audit. Elevating Internal Audit's performance. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/in/Documents/risk/in-ra-agile-internal-audit-placemat-noexp.pdf>

Deloitte (2017). Becoming agile. A guide to elevating internal audit's performance and value. Part 1: Understanding agile internal audit. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Finance/gx-fa-agile-internal-audit-introduction-elevating-performance.pdf>

Deloitte (2011). The role of Internal Audit in Integrated Reporting. A blend of the right ingredients. https://cisp.cachefly.net/assets/articles/attachments/35805_the_role_of_internal_audit_in_integrated_reporting.pdf

Drogalas, G., Pantelidis, P., Zlatinski, P., & Paschaloudis, D. (2012). The role of internal audit in bank's M&As. *Global Review of Business and Economic Research*, 8(1), 147-155.

Eulerich, M., Bonrath, A., & Lopez Kasper, V. I. (2022). Internal auditor's role in ESG disclosure and assurance: An analysis of practical insights. *Corporate Ownership & Control*, 20(1), 78–86. <https://doi.org/10.22495/cocv20i1art7>.

Fedele, S. (2021). ESG and the Role of Internal Audit. <https://deloitte.wsj.com/cfo/esg-and-the-role-of-internal-audit-01632917847>

Fraser, I., & Henry, W. (2007). Embedding risk management: structures and approaches. *Managerial Auditing Journal*, 22(4), 392-409.

Fua, A. (2022). How internal audit can support ESG programs in financial institutions. https://www.ey.com/en_sg/financial-services-asia-pacific/how-internal-audit-can-support-esg-programs-in-financial-institutions

Ghaffar, T. A. (2020). Emerging risk trends in the banking sector and how internal audit needs to respond. <http://www.internalauditor.me/article/emerging-risk-trends-in-the-banking-sector-and-how-internal-audit-needs-to-respond-2/>

Goodwin-Stewart, J., & Kent, P. (2006). The use of internal audit by Australian companies. *Managerial Auditing Journal*, 21(1), 81-101.

Gray, P. S., Williamson, J. B., Karp, D. A., & Dalphin, J. R. (2007). *The research imagination*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hammami, A., & Hendijani Zadeh, M. (2020). Audit quality, media coverage, environmental, social, and governance disclosure and firm investment efficiency: Evidence from Canada. *International Journal of Accounting & Information Management*, 28(1), 45-72. <https://doi.org/10.1108/IJAIM-03-2019-0041>.

Harasheh, M., & Provasi, R. (2023). A need for assurance: Do internal control systems integrate environmental, social, and governance factors?. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 30(1), 384-401. <https://doi.org/10.1002/csr.2361>.

Hoffmeister, L. (2021). Sustainability in the financial system: ESG and corporate credit risk – An empirical study of the European banking sector. <https://repositorio.comillas.edu/xmlui/bitstream/handle/11531/46808/TFG%20Hoffmeister%2C%20Luis.pdf?sequence=1>

Holt, T. P. (2012). The effects of internal audit role and reporting relationships on investor perceptions of disclosure credibility. *Managerial Auditing Journal*, 27(9), 878-898.

Ilieva, J., Baron, S., & Healey, N. (2002). Online surveys in marketing research: Pros and cons. *International Journal of Market Research*, 44(3), 361-376.

Institute of Internal Auditors (2021). Internal Audit's Role in ESG Reporting. <https://www.theiia.org/globalassets/documents/communications/2021/june/white-paper-internal-audits-role-in-esg-reporting.pdf>

Institute of Internal Auditors (2013). Integrated Reporting and the emerging role of Internal Auditing. https://www.integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/07/IIA-White-Paper-CAE-AEC-Flash-Alert-Integrated-Reporting_4.pdf

Institute of Internal Auditors-Spain (2022). Internal Audit and ESG criteria. https://auditoresinternos.es/uploads/media_items/220221-internal-audit-and-esg-criteria-la-f%C3%A1brica-de-pensamiento.original.pdf

Jorge, S., & Costa, A. (2009). Internal auditing amongst Portuguese municipalities. *Revista Enfoques: Ciencia Política y Administración Pública*, 8, 303-361.

Κυριαζή, Ν. (2009). *Η κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Kalfaoglou, F. (2021). ESG Risks: A New Source of Risks for the Banking Sector. *Bank of Greece Economic Bulletin*, 53(5). <https://doi.org/10.52903/econbull20215305>.

Keclíková, K., & Briš, P. (2011). Risk management and internal audit in integrated process management of hospitals. *E + M Ekonomie A Management*, 4, 55-66.

Knechel, W. R., & Willekens, M. (2006). The Role of Risk Management and Governance in Determining Audit Demand. *Journal of Business Finance & Accounting*, 33(9-10), 1344-1367.

Koleva, B., Gjorgieva-Trajkovska, O., Svrtinov, V. G., & Dimitrova, J. (2015). Effectiveness of Internal Audit in the Banking Sector in Macedonia. *International Journal of Sciences: Basic and Applied Research*, 23(1), 276-282.

Koo, J. E., & Ki, E. S. (2020). Internal control personnel's experience, internal control weaknesses, and ESG rating. *Sustainability*, 12(20), 8645. <https://doi.org/10.3390/SU12208645>.

KPMG (2020). ESG: Environmental, Social, Governance. An introductory guide for businesses. <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/uk/pdf/2020/08/esg-brochure.pdf>

La Torre, M., Leo, S., & Panetta, C. I. (2021). Banks and environmental, social and governance drivers: Follow the market or the authorities?. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 28(6), 1620-634. <https://doi.org/10.1002/csr.2132>.

Lenz, R., & Chesshire, J. (2023). Rethinking internal audit: governance needs gardening. *EDPACS*, 68(3), 7-15. <https://doi.org/10.1080/07366981.2023.2255432>.

Lenz, R., & Hoos, F. (2023). The future role of the internal audit function: Assure. Build. Consult, *EDPACS*, <https://doi.org/10.1080/07366981.2023.2165361>.

Mihret, D. G., & Yismaw, A. W. (2007). Internal audit effectiveness: an Ethiopian public sector case study. *Managerial Auditing Journal*, 22(5), 470-484.

Moalla, M., & Dammak, S. (2023). Do media coverage and audit quality of US companies affect their Environmental, Social and Governance transparency?. *Journal of Financial Reporting and Accounting*. <https://doi.org/10.1108/JFRA-09-2022-0353>.

Morrison, R. (2021). Environmental, Social, and Governance Theory. Defusing a Major Threat to Shareholder Rights. <https://cei.org/wp-content/uploads/2021/05/Richard-Morrison-ESG-Theory.pdf>

Muijs, D. (2010). *Doing Quantitative Research in Education with SPSS*. London: Sage.

Muigua, K. (2022). Embracing Environmental, Social and Governance (ESG) Principles for Sustainable Development in Kenya. *Journal of Conflict Management & Sustainable Development*, 9(2), 1-25.

Neuman, L. W. (2014). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. Essex: Pearson.

Otto-Mentz, V., de Leeuw, R., Debrichy-Hesselberg, M., Haal, N., & Tewary, S. (2022). Transforming Internal Audit: how to become a Sustainability Business Partner. *Maandbladvoor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 96(7/8), 243-252.

Pantelidis, P., Drogalas, G., Ioannidou, E., & Kesisi, E. (2011). *Major Studies of Internal Auditing: Greece in Conjunction with Europe*. New Horizons in Industry, Business and Education (NHIBE2011), Chios, Greece, Conference Proceedings.

Peecher, M. E., Ricci, M., & Zhou, Y. (2022). Promoting Proactive Auditing Behaviors. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3636498>.

Pollman, E. (2022). The Making and Meaning of ESG. https://www.ecgi.global/sites/default/files/working_papers/documents/esgcoverecgifinal.pdf

PricewaterhouseCoopers (2017). Transforming Internal Audit to drive digital value. <https://www.pwc.com/sg/en/risk-assurance/assets/internal-audit-transform-ia-to-drive-digital-value.pdf>

PriceWaterhouseCoopers (2015). 2015 State of the Internal Audit Profession Study. <https://www.pwc.com/gr/en/publications/internal-audit-strategic-planning-september-2015.pdf>

Rahayu, S., Yudi, & Rahayu (2020). Internal auditors role indicators and their support of good governance. *Cogent Business & Management*, 7(1), doi: 10.1080/23311975.2020.1751020.

Rosdini, D., Fitriyah, F. K., Sari, P. Y., & Irawady, C. (2019). The Roles of Internal Audit in Risk Management at Local Governments in West Java Province. *Opcion*, 35(21), 2899-2921.

Runyon, N. (2022). How internal audit functions play a role in ESG assurance & information integrity. <https://www.thomsonreuters.com/en-us/posts/tax-and-accounting/internal-audit-functions-esg-role/>

Samy El-Deeb, M., Ismail, T. H., & El Banna, A. A. (2023). Does audit quality moderate the impact of environmental, social and governance disclosure on firm value? Further evidence from Egypt. *Journal of Humanities and Applied Social Sciences*, 5(4), 293-322. <https://doi.org/10.1108/JHASS-11-2022-0155>.

Santos, V. (2022). 13 Ways Internal Audit Can Play an Essential Role in ESG Reporting for Insurance Companies. <https://www.pkfod.com/wp-content/uploads/2022/03/Internal-Audit-Can-Play-an-Essential-Role-in-ESG-Reporting-3.pdf>

Singh, K. (2007). *Quantitative Social Research Methods*. London: Sage.

Siouziou, I. A., Toudas, K. S., & Menexiadis, M. (2017). *Internal audit and systems of internal audit in Greek Banks*. International Conference on Business & Economics of the Hellenic Open University 2017, ICBE-HOU 2017.

Soh, D. S. B., & Martinov-Bennie, N. (2015). Internal auditors' perceptions of their role in environmental, social and governance assurance and consulting. *Managerial Auditing Journal*, 30(1), 80-111. <https://doi.org/10.1108/MAJ-08-2014-1075>.

Suleiman, D. M., & Dandago, K. I. (2014). The extent of internal audit functions outsourcing by Nigerian deposit money banks. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 164, 222-229.

Tapestry Networks (2017). The impact of digital technologies on internal audit. <https://www.tapestrynetworks.com/publications/the-impact-digital-technologies-on-internal-audit>

Thanasas, G. L., & Lampropoulos, S. (2023). Thriving through Crisis: Unraveling Internal Auditing's Role in Value Creation. *Theoretical Economics Letters*, 13, 1322-1340. <https://doi.org/10.4236/tel.2023.135074>.

Türetken, O., Jethefer, S., & Ozkan, B. (2020). Internal audit effectiveness: operationalization and influencing factors. *Managerial Auditing Journal*, 35(2), 238-271.

Țurlea, E., & Mocanu, M. (2016). The profile of the internal auditor in the Romanian banking sector, *Audit Financiar*, XIV(11), 1235-1245.

Wolters Kluwer (2021). What is agile auditing? A guide to agile auditing for internal audit. <https://www.wolterskluwer.com/en/expert-insights/what-is-agile-auditing>

Yuen, M. K., Ngo, T., Le, T. D. Q., & Ho, T. H. (2022). The environment, social and governance (ESG) activities and profitability under COVID-19: evidence from the global banking sector. *Journal of Economics and Development*, 24(4), doi: 10.1108/JED-08-2022-0136.

Ziolo, M. (2021). Business Models of Banks Toward Sustainability and ESG Risk. Στο: *Sustainability in Bank and Corporate Business Models*. Palgrave Studies in Impact Finance. Cham: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-030-72098-8_7.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Ενότητα Α. Δημογραφικά στοιχεία

1. Φύλο

Άντρας	
Γυναίκα	

2. Ηλικία

Έως 30	
31-40	
41-50	
51 και άνω	

3. Εκπαιδευτικό επίπεδο

Δευτεροβάθμια / Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση	
ΑΕΙ / ΤΕΙ	
Μεταπτυχιακό / Διδακτορικό	

4. Έτη προϋπηρεσίας στον τραπεζικό κλάδο

0-5	
6-10	
11-15	
16 και άνω	

5. Έτη προϋπηρεσίας στον συγκεκριμένο τραπεζικό οργανισμό

0-5	
6-10	
11-15	
16 και άνω	

Ενότητα Β. Ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στις αρχές ESG

6. Ο εσωτερικός έλεγχος κατανοεί την τρέχουσα κατάσταση της εσωτερικής στρατηγικής, της ωριμότητας και της διάθεσης κινδύνου της τράπεζας σε θέματα ESG και παρέχει σχετική ενημέρωση

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

7. Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στη διαχείριση χαρτοφυλακίου της τράπεζας

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

8. Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην πρόληψη της απάτης

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

9. Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στο να μην εμπλέκεται η τράπεζα σε επικίνδυνες ή ανήθικες πρακτικές

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

10. Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας από μέρους των ανώτερων στελεχών

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

11. Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στη βελτιστοποίηση της κατανομής και διαχείρισης πόρων της τράπεζας

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

12. Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην καθοδήγηση και διασφάλιση της προστασίας των δικαιωμάτων των εργαζομένων στον οργανισμό

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

13. Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην καθοδήγηση και διασφάλιση της αξιοποίησης της διαφορετικότητας στον εργασιακό χώρο

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

14. Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην καθοδήγηση και διασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος στη βάση των λειτουργιών της τράπεζας

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

15. Ο εσωτερικός έλεγχος συνεισφέρει στη συμμόρφωση της τράπεζας με τις κανονιστικές απαιτήσεις

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

16. Ο εσωτερικός έλεγχος παρέχει καθοδήγηση για την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος εταιρικής αναφοράς με γνωστοποιήσεις χρηματοοικονομικής λογιστικής και βιωσιμότητας

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

17. Ο εσωτερικός έλεγχος βοηθά στο να ενσωματώσει η τράπεζα θέματα ESG στην επενδυτική ανάλυση και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

18. Ο εσωτερικός έλεγχος βοηθά στις αναφορές ESG

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

19. Ο εσωτερικός έλεγχος παρακολουθεί και αξιολογεί την πρόοδο της τράπεζας στην εφαρμογή και ενσωμάτωση αρχών ESG στη στρατηγική και τις αποφάσεις της

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

20. Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλει στην εναρμόνιση των αρχών ESG στους στρατηγικούς στόχους της τράπεζας

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

Ενότητα Γ. Στοιχεία εσωτερικού ελέγχου

21. Υπάρχει επάρκεια αριθμού εσωτερικών ελεγκτών

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

22. Υπάρχει ανεξαρτησία των εσωτερικών ελεγκτών

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

23. Οι εσωτερικοί ελεγκτές διαθέτουν τις κατάλληλες γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

24. Οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι εξοικειωμένοι με τις λειτουργίες, την κουλτούρα και τις διαδικασίες του οργανισμού, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να εντοπίζουν κινδύνους και ευκαιρίες ESG ειδικά για τον οργανισμό

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

25. Οι εσωτερικοί ελεγκτές προωθούν μια κουλτούρα βιωσιμότητας και μπορούν να διευκολύνουν τη συνεχή βελτίωση της τράπεζας σε ζητήματα ESG

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ